

Univerzita Hradec Králové

Ústav sociální práce

Dobrovolnictví jako součást sociální práce

Bakalářská práce

Autor: Zuzana Horná
Studijní program: B6731 Sociální politika a sociální práce
Studijní obor: Sociální a charitativní práce
Vedoucí práce: Mgr. Lucie Smutková, Ph.D.

Zadání bakalářské práce

Autor:	Zuzana Horná
Studium:	U1384
Studijní program:	B6731 Sociální politika a sociální práce
Studijní obor:	Sociální a charitativní práce
Název bakalářské práce:	Dobrovolnictví jako součást sociální práce
Název bakalářské práce AJ:	Volunteering as part of the social work

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Stručný obsah, popis tématu, zvolených metod: Hlavní cíl: Jak vnímají dobrovolníci v sociální práci pohled společnosti na jejich činnost a jakou mají motivaci k vykonávání dobrovolnictví?

Teoretická část: vysvětlení pojmu dobrovolnictví, zjistit význam a ukotvení dobrovolnictví v české společnosti, popsat oblasti sociální práce, popsat propojení dobrovolnictví se sociální prací, teoreticky uchopit pojem motivace jako impuls k dobrovolnické činnosti. Zvolené metody a techniky: kvalitativní výzkumná strategie, nástroj kvalitativní rozhovor.

Základní literatura: MATOUŠEK, O. a kol. Metody a řízení sociální práce. Praha : Portál, 2003.
TOŠNER, J., SOZANSKÁ, O. Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích. Praha : Portál, 2002. FRIČ, P. a kol. Dárcovství a dobrovolnictví v České republice. Praha : Agnes, 2001.

Garantující pracoviště:	Katedra sociální práce a sociální politiky, Ústav sociální práce
Vedoucí práce:	Mgr. Lucie Smutková, Ph.D.
Oponent:	Mgr. Jan Hloušek, Ph.D.
Datum zadání závěrečné práce:	4.12.2014

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně pod vedením vedoucí bakalářské práce a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Kolíně dne 26. 03. 2016

Zuzana Horná

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala Mgr. Lucii Smutkové, Ph.D. za její pomoc při vypracování mé bakalářské práce. Zejména oceňuji její inspirativní rady, odborné vedení, vstřícnost, trpělivost a ochotu.

Také bych chtěla poděkovat dobrovolníkům, kteří se zúčastnili mého výzkumného šetření, za jejich ochotu a vstřícnost a všem dobrovolníkům, za jejich smysluplnou činnost.

Abstrakt

HORNÁ, Zuzana. *Dobrovolnictví jako součást sociální práce*. Hradec Králové, 2016. Bakalářská práce. Univerzita Hradec Králové, Ústav sociální práce. Vedoucí práce: Mgr. Lucie Smutková, Ph.D.

Bakalářská práce se věnuje tématu dobrovolnictví jako součásti sociální práce s cílem zjistit, jak dobrovolníci vnímají téma dobrovolnictví v kontextu motivace, výkonu dobrovolnické činnosti a reakcí okolí. Tento hlavní cíl je složen ze tří dílčích cílů. Prvním dílčím cílem je zjistit, jak dobrovolníci vnímají svoji vlastní motivaci k dobrovolnické činnosti, druhým dílčím cílem je zjistit, jak dobrovolníci vnímají svůj výkon dobrovolnické činnosti a třetím dílčím cílem je zjistit, jak dobrovolníci vnímají reakce okolí na dobrovolnickou činnost.

Bakalářská práce je rozdělena na část teoretickou, část metodickou a část výzkumnou. V teoretické části se budu zabývat výkladem pojmů mé práce a to dobrovolnictví a dobrovolník, se stručným připomenutím vývoje dobrovolnictví na území České republiky. Poté budu definovat typy a oblasti dobrovolnictví. Dále se budu zabývat pojmem motivace k dobrovolnictví a zmíním i výzkumy o motivaci k dobrovolnictví. V závěrečné části budu definovat pojem sociální práce, zmíním zákon o dobrovolnické službě a budu se věnovat dobrovolnictví v sociální práci. Poznatky z teoretické části budou podkladem pro seznámení s tímto tématem a využiji je ve výzkumném šetření. Cíle metodické části budu dosahovat pomocí rozhovorů a písemného dotazování s dobrovolníky.

Klíčová slova: dobrovolník, dobrovolnictví, motivace k dobrovolnictví, sociální práce, dobrovolnictví v sociální práci

Abstract

HORNÁ, Zuzana. *Volunteering as a part of social work*. Hradec Králové, 2016. Bachelor Degree Thesis. University of Hradec Králové. Leader of the Bachelor Degree Thesis Mgr. Lucie Smutková, Ph.D.

The Bachelor Degree Thesis deals with issue of volunteering as a part of social work with a purpose to find out how volunteers perceiving the issue of volunteering in a context of motivation, achievements of volunteering and views from others. This main goal is consisted from three sub-goals. The first sub-goal is to find out how volunteers are perceiving their own motivaion to volunteering work, the second sub-goal is to find out how volunteers are perceiving their performance in volunteering activity and the third sub-goal is to find out how volunteers are perceiving views from others on a volunteering activities.

The Bachelor Degree Thesis is devided to theoretical part, metodical part and research part. In theoretical part I will deal with explanations of terms of my work a that is the volunteering and a volunteer with a brief reminder of progression of volunteering on territory of Czech republic. Then I will define types and areas of volunteering. Next, I will deal with term of motivation to volunteering and will mention also researches about motivation to volunteering. In final part I will define a term of social work, will mention Volunteer Service Act and will deal with volunteering in social work. The findings from theoretical part will form the basis for familiarization with this topic and will use them in a research survey. The goals of metodical part I will gain by interviews and questionnaires with volunteers.

Keywords: volunteer, volunteering, motivation to volunteering, social work, volunteering in a social work

Obsah

ÚVOD.....	9
Teoretická část	12
1 Dobrovolnictví.....	12
1.1 Kdo je dobrovolník	12
1.2 Co je dobrovolnictví.....	13
1.3 Vývoj dobrovolnictví na území České republiky.....	15
1.3.1 Dobrovolnictví na území České republiky do roku 1948	15
1.3.2 Dobrovolnictví v ČR v éře socialismu 1948-1989	16
1.3.3 Dobrovolnictví v ČR od roku 1989 do současnosti.....	17
1.4 Typy dobrovolnictví.....	18
1.5 Oblasti dobrovolnictví	19
2 Motivace dobrovolníků	22
2.1 Pojem motivace.....	22
2.1.1 Význam motivace pro dobrovolníka	23
2.1.2 Faktory vedoucí k dobrovolnictví	24
2.2. Altruismus jako důležitý motiv k dobrovolnictví.....	25
2.3 Druhy motivací k dobrovolnictví	26
2.3.1 Nevhodná motivace k dobrovolnictví.....	27
2.4 Výzkum k motivaci dobrovolníků z let 1999-2000.....	28
2.4.1 Postoje veřejnosti k dobrovolnictví	29
2.5 Výzkum k motivaci dobrovolníků z roku 2009	29
2.5.1 Motivace pokračovat v dobrovolnictví	30
3 Dobrovolnictví v sociální práci v ČR	32
3.1 Co je sociální práce	32
3.1.1 Oblasti sociální práce.....	33
3.2 Pozice dobrovolníků v sociální práci	33
3.3 Zákon o dobrovolnické službě	35

3.3.1 Dobrovolník v zákoně o dobrovolnické službě	36
3.4 Formální dobrovolnictví	37
3.4.1 Získávání dobrovolníků	38
3.4.2 Výběr a příprava dobrovolníků v organizaci.....	39
3.4.3 Koordinace dobrovolníků	40
3.4.4 Supervize, hodnocení a ocenění dobrovolníků.....	40
Shrnutí	41
Metodická část	43
4 Metodologické ukotvení výzkumných aktivit	43
4.1 Hlavní cíl a dílčí cíle výzkumného šetření.....	43
4.2 Výzkumná metoda	46
4.2.1 Výhody a nevýhody kvalitativního výzkumu	47
4.3 Technika dotazování	47
4.3.1 Výběr souboru respondentů	48
4.4 Průběh výzkumného šetření.....	50
4.4.1 Rizika výzkumného šetření	51
Výzkumná část	52
5 Interpretace zjištěných skutečností	52
5.1 Interpretace výstupů dílčího cíle 1	52
5.2 Interpretace výstupů dílčího cíle 2	56
5.3 Interpretace výstupů dílčího cíle 3	61
Závěr.....	66
Seznam tabulek.....	70
Seznam použité literatury:	71

ÚVOD

Jako téma mé bakalářské práce jsem si vybrala dobrovolnictví jako součást sociální práce. Zvolila jsem si toto téma proto, neboť mým úmyslem bylo dobrovolnictví v sociální práci zviditelnit a podtrhnout jeho důležitost. Jedná se o velice aktuální téma a do budoucna bude potřeba dobrovolnictví v sociální práci jen narůstat. O dobrovolnictví jsem se blíže dozvěděla díky studiu oboru sociální a charitativní práce. V rámci praxí jsem se setkala s dobrovolníky v lůžkovém zařízení pro seniory. Zároveň jsem se o tomto tématu dozvěděla od mých spolužáků, kteří jsou nebo byli dobrovolníky.

Dobrovolnictví mě zaujalo. Chtěla jsem se co nejvíce dozvědět o dobrovolnících, ke kterým se skláním s hlubokým obdivem, neboť jsou to lidé, kteří obětují část svého volného času, aby mohli bezplatně pomáhat těm, kteří tuto pomoc potřebují. Také mně zajímaly podmínky, za kterých tuto činnost dobrovolníci vykonávají.

Lidí v nouzi, kteří potřebují pomoc od druhých, neustále přibývá. Věk dožití se stále zvyšuje, a proto přibývá seniorů, kteří se potýkají s mnoha zdravotními a sociálními problémy. S problémy se také potýkají mnohé rodiny s dětmi. Ale takto bych mohla uvést mnoho oblastí, ve kterých působí sociální pracovníci. Nejzranitelnější a nejohroženější jsou však děti a senioři. Sociální práce se stává stále potřebnější a důležitější. A proto narůstá potřeba dobrovolníků pro sociální práci i pro společnost.

Sociální práce je velmi náročná odborná činnost. Lidé, kteří se jí věnují v rámci svého povolání, jsou mnohdy velice vytíženi, neboť mají na starost velké množství klientů a z tohoto důvodu se jim leckdy nemohou věnovat tak, jak by chtěli. A tu je místo pro dobrovolníka v sociální práci, jako člověka připraveného pomoci klientům a odlehčit tak přetíženému personálu. Dobrovolnictví je tak velkým přínosem pro pracovníky v sociální práci a samozřejmě hlavně pro klienty. Velký význam má však i pro samotné dobrovolníky, neboť mnozí z nich našli v dobrovolnictví smysl života.

Jak je z výše uvedeného zřejmé, je dobrovolnictví velice důležitá a smysluplná činnost. Proto jsem si toto téma zvolila jako téma mé bakalářské práce. Cílem celého textu je poukázat na důležitost dobrovolnictví právě v oblasti sociální práce.

Pokud mám definovat, kdo je dobrovolník, použiji citaci z publikace Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích a ta zní: „*Dobrovolník je člověk, který bez nároku na finanční odměnu poskytuje svůj čas, svoji energii, vědomosti a dovednosti ve prospěch ostatních lidí či společnosti.*“ (Tošner, Sozanská 2002, str. 35). Tato definice, dle mého mínění, nejlépe vystihuje význam dobrovolníků v různých oblastech lidského konání.

Dobrovolnictví bylo tématem mnoha bakalářských a diplomových prací napříč vysokými školami. Toto téma bylo i tématem prací některých studentů na Univerzitě Hradec Králové. Nenašla jsem hlavní cíl, shodný s cílem mé práce, kterým je zjistit, jak dobrovolníci vnímají svou činnost v kontextu motivace, výkonu dobrovolnické činnosti a reakcí okolí. Tématu motivace i vlastní činnosti dobrovolníků se věnují některé práce, ale můj cíl se týká i reakcí okolí na dobrovolnictví ne z pohledu okolí, ale jak tyto reakce vnímají samotní dobrovolníci. Zajímá mne tedy pohled dobrovolníků.

Hlavním cílem mého výzkumného šetření je tedy zjistit, jak vnímají dobrovolníci téma dobrovolnictví v kontextu motivace, výkonu dobrovolnické činnosti a reakcí okolí. Hlavní cíl je složen ze třech dílčích cílů. Dílčí cíl 1 zní: Zjistit, jak dobrovolníci vnímají svoji vlastní motivaci k dobrovolnické činnosti, dílčí cíl 2 zní: Zjistit, jak dobrovolníci vnímají výkon své dobrovolnické činnosti a dílčí cíl 3 zní: Zjistit, jak dobrovolníci vnímají reakce okolí na dobrovolnickou činnost. Abych dosáhla svého cíle, zvolila jsem jako strategii kvalitativní metodu výzkumu s využitím techniky polostrukturovaných rozhovorů a písemného dotazování.

Dobrovolníci, se kterými probíhalo moje výzkumné šetření, vykonávají svoji dobrovolnickou činnost v různých organizacích. Cílem mého výzkumného šetření není poukázat na podmínky dobrovolníků pouze v jedné konkrétní organizaci, protože pro můj hlavní cíl zjistit, jak dobrovolníci vnímají svoji motivaci, výkon a reakci svého okolí, je důležitý jejich osobní pohled. Proto dobrovolníci z mého výzkumného šetření pracují v různých organizacích, které se zabývají sociální prací.

Aplikační cíl bakalářské práce spočívá ve využití zjištěných poznatků pro organizace zabývající se dobrovolnictvím i pro dobrovolníky samé anebo tato práce může sloužit jako inspirace pro lidi, kteří přemýšlejí, zda se vydat na dráhu

dobrovolníka. V neposlední řadě tato práce může dopomoci také mě, hlavně jako inspirace pro můj další život.

Práce je rozdělena na část teoretickou, metodickou a na část výzkumnou. Teoretická část obsahuje tři kapitoly. V první kapitole se zaměřuji na výklad pojmů, které jsou klíčové pro mou práci, a to dobrovolnictví a dobrovolník. Stručně připomenu historický vývoj a současný stav dobrovolnictví v České republice. Také definuji typy a oblasti dobrovolnictví. V druhé kapitole poukazuji na důležitost dalšího pojmu a to motivace k dobrovolnictví, kde popíši pojem motivace obecně a zaměřím se dále na typy motivaci dobrovolníků k jejich smysluplné činnosti, ale i na nevhodnou motivaci k dobrovolnictví. Zmíním se také o výzkumech o motivaci dobrovolníků i o postoji veřejnosti k dobrovolnictví. Ve třetí kapitole se zaměřím na další důležité pojmy a to sociální práce a dobrovolnictví v sociální práci. Nejprve definuji sociální práci, poté zmíním důležitý zákon o dobrovolnické službě a nakonec popíši spolupráci dobrovolníků a organizací zabývajících se sociální prací.

Informace o dobrovolnictví, uvedené v teoretické části mé práce, jsem získala převážně ze studia odborné literatury, ze skript, odborných časopisů i ze sborníků z konferencí. Také z internetových stránek, které se tímto tématem zabývají. Zde bych chtěla zdůraznit, že jako klíčové publikace pro pochopení a poznání dobrovolnictví a tudíž hlavní zdroje pro mou práci, uvádím jednoznačně publikaci „Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích“ od autorů Jiřího Tošnera a Olgy Sozanské a publikaci „Dárcovství a dobrovolnictví v České republice (Výsledky výzkumu NROS a AGNES)“ od autorů Pavola Friče a kolektivu. Všichni zmiňovaní autoři udělali pro rozvoj dobrovolnictví v České republice velký kus práce.

V metodické části práce formuluji hlavní cíl i dílčí cíle, dále popíši zvolenou výzkumnou metodu a techniku dotazování. Uvedu také způsob výběru souboru respondentů a průběh výzkumného šetření. Ve výzkumné části se věnuji interpretacím zjištěných skutečností, tak abych mohla odpovědět na hlavní cíl a dokončit tak svoje výzkumné šetření.

Teoretická část

1 Dobrovolnictví

V této kapitole se zaměřím na vysvětlení klíčových pojmů dobrovolník a dobrovolnictví. Dále stručně popíši historický vývoj a současnost dobrovolnictví v České republice. Také se zmíním o důležitém zákonu o dobrovolnické službě a definuji typy a oblasti dobrovolnictví.

1.1 Kdo je dobrovolník

Když jsem se ptala lidí ve svém okolí, co si myslí o dobrovolnících, dívali se na mě nechápavě, jako kdybych se ptala na návštěvníky z jiné planety. Většina o nich nevěděla nic. Někteří určité povědomí o dobrovolnících měli, ale nechápali, že někdo jde zadarmo dělat něco pro druhého. Jsou ale také lidé, kteří stejně jako já, dobrovolníky obdivují a oceňují jejich úsilí. Tak kdo je vlastně dobrovolník?

„Dobrovolník je člověk, který bez nároku na finanční odměnu poskytuje svůj čas, svoji energii, vědomosti a dovednosti ve prospěch ostatních lidí či společnosti.“ (Tošner, Sozanská, 2002, s. 35) Dle mého názoru tato definice dobrovolníka plně vystihuje.

Matoušek poukazuje na důležitost dobrovolníků v sociálních službách: *„Dobrovolníci mohou v sociálních službách zastat mnoho užitečné práce, zejména v bezprostředním kontaktu s klientem. Vnášejí do nich nadšení, vysokou angažovanost, pružnost, neformálnost, osobní přístup ke klientům.“* (Matoušek, 2003, s. 61)

Kolektiv dobrovolnického centra ADRA poukazuje na to, že dobrovolníci jsou obyčejní lidé, kteří dělají neobyčejné věci. Ta neobyčejnost se projevuje tím, že věnují svůj čas a energii, aby pomohli lidem vyplnit smysluplně volný čas, pomoci jim přinést radost do života. (Dobrovolnické centrum ADRA, 2007, online, cit. 2015-10-27)

Dle Benedíkové jsou dobrovolníci lidé různí. Mají různé vzdělání, různý věk, s rodinou i bez ní. Rádi se stýkají s lidmi, mají vysokou míru tolerance. Vědí, co je jejich povinnost. Většinou zvládají daleko více, než bývá zvykem u ostatních. Jsou

skromní. Jdou příkladem ostatním, které je tak možné vychovávat k pomoci druhým. (Benedíková, 2012, online, cit.2015-10-30)

„Lidé poskytující podporu a pomoc bez nároku na odměnu - někdy po patřičném zaškolení - buď samostatně, nebo ve spolupráci s placenými profesionály.“ (Matoušek, 2003 s. 54) Toto je definice dobrovolníků dle Matouška, která také velice výstižná.

Šipošová definuje dobrovolníka takto: *„Dobrovolník je člověk, který nabízí organizaci svoje znalosti, schopnosti, dovednosti, zkušenosti za dohodnutých podmínek a není za tuto činnost finančně odměňovaný formou platu jako běžný pracovník.“* (vlastní překlad, Šipošová, 2011, s. 20)

Osobně považuji jako nejvýznamnější v definicích dobrovolníků to, že bez ohledu na věk, vzdělání, pohlaví a jiné mnohé odlišnosti se jedná o lidi, kteří pomáhají druhým lidem, aniž by za to pobírali finanční odměnu.

1.2 Co je dobrovolnictví

Na 16. Světové konferenci dobrovolníků, která se konala v roce 2001 v Nizozemí, byla schválena Všeobecná deklarace dobrovolnictví, čímž bylo dáno najevo, jaká důležitost se na začátku nového tisíciletí přikládá dobrovolnictví jako nepostradatelnému prvku každé společnosti. Dle této deklarace má mít každý člověk možnost dobrovolně pracovat. A nezáleží na tom, jaký má původ, pohlaví, věk, tělesný stav i společenské a ekonomické postavení. Každý, kdo o to má zájem, má právo nabídnout jiným lidem svou pomoc bez nároku na odměnu. V deklaraci se uvádí: *„Dobrovolnictví je základním stavebním prvkem občanské společnosti. Uskutečňuje nejvznešenější aspirace lidstva - touhu po míru, svobodě, příležitostech, bezpečí a spravedlnosti pro všechny.“* [Dobrovolník [on-line] cit. 27. 10. 2015, Dostupné z <http://www.dobrovolnik.cz/oblasti-dobrovolnictvi/vseobecna-deklarace-o-dobrovolnictvi/>]

Tošner a Sozanská takto charakterizují dobrovolnictví: *„Dobrovolnictví není obět, ale přirozený projev občanské zralosti. Přináší konkrétní pomoc tomu, kdo ji potřebuje, ale zároveň poskytuje dobrovolníkovi pocit smysluplnosti, je zdrojem nových zkušeností a dovedností a obohacením v mezilidských vztazích.“* (Tošner, Sozanská 2002, s. 18)

Dle Matouška je dobrovolnictví činnost, která není placená, není při ní kariéra a lidé jí provádějí proto, aby mohli pomoci svým bližním, komunitě nebo společnosti. Dobrovolnictví lze rozdělit na vzájemně prospěšné a veřejně prospěšné. Ve vzájemně prospěšném dobrovolnictví jde o zájmové skupiny sdílející osobní zájmy. Ve veřejně prospěšném dobrovolnictví se jedná o poskytnutí svých dovedností a svého času ve prospěch veřejně prospěšné činnosti. Přínos z této činnosti je pak přínosem pro všechny zúčastněné. Dobrovolnictví může být formální nebo neformální. U formálního dobrovolnictví musí mít dobrovolník uzavřenou smlouvu a agenturou, musí projít zaškolením, supervizí a jeho činnost je ohodnocena. (Matoušek, 2003)

Dle Půlpánové a Mlčáka existují různé definice dobrovolnictví, ve kterých se dají nalézt stěžejní prvky. A to, že aktivita není prováděna kvůli finančnímu zisku, že je vykonávána dobrovolně a také, že přináší užitek nejen lidem, kterým je směřována, ale i dobrovolníkům samotným. (Půlpánová, Mlčák, 2010)

Co je a není dobrovolnictví? Jak uvádí Tošner, můžeme definovat obojí:

- Dobrovolnictví není oběť - dobrovolníci nejsou lidé, kteří by neuměli naplnit svůj volný čas, nechybějí jim rodinné vazby. Ba právě naopak, jsou to lidé zaměřeni humanisticky, se sociálním cítěním, aktivní ve svém konání.
- Dobrovolnictví není zcela zadarmo – jako příklad lze uvést, že dobrovolnická pomoc ve veřejném sektoru musí být, chce-li být maximálně efektivní, koordinována a tudíž koordinátor za svou práci obdrží mzdu.
- Dobrovolnictví není amatérismus – vyvstala potřeba efektivně organizovat dobrovolnickou pomoc, což vedlo k vytvoření managementu dobrovolnictví.
- Dobrovolníci nejsou levná pracovní síla – dobrovolnická pomoc se nedá nařizovat, musí vyvěrat z potřeb klientů i smyslu organizace. Dobrovolník by neměl nahrazovat profesionální práci anebo dělat práci, do které se nikomu nechce.
- Dobrovolnictví je o profesionálním řízení - vstup dobrovolníka do organizace znamená otevření se organizace světu, což nemusí být pro členy organizace snadné přijmout. Proto je důležitá profesionalita dobrovolnictví.
- Dobrovolnictví je o komunikaci - není možno vnutit dobrovolnickou pomoc, protože ta vychází z motivace dobrovolníka i z konkrétních potřeb organizace.

Je nutná komunikace mezi dobrovolníky a organizací pro vyjasnění představ procesu konkrétní pomoci.

- Dobrovolnictví je o vytváření hodnot - do organizace dobrovolníci přinášejí kontakt s okolním zdravým světem. Jsou mostem pro lidi v obtížné situaci s tímto světem, ve kterém dříve také žili. Přinášejí radost, tvořivost, porozumění a podanou ruku. Dobrovolníci přispívají k zvyšování hodnoty organizace, nejde o peníze, ale pouhou svou existencí. (Tošner, 2003, online, cit. 2015-10-31)

Pro účely mé práce považuji za nejdůležitější téma veřejně prospěšného dobrovolnictví, kdy dobrovolníci věnují svůj čas a energii pomoci lidem v organizacích, které se věnují sociální práci. V takovém případě je role dobrovolníků o to hodnotnější, protože v různých organizacích pomáhají lidem, kteří nespádají do okruhu jejich blízkých a známých.

1.3 Vývoj dobrovolnictví na území České republiky

Historický vývoj dobrovolnictví na území České republiky zmiňuji v souvislosti s tím, že přispěl k formování současného postoje společnosti na dobrovolnictví. Domnívám se proto, že je vhodné tento vývoj nastínit, neboť má souvislost s mým výzkumným šetřením.

1.3.1 Dobrovolnictví na území České republiky do roku 1948

Jak uvádí Frič, tak jak i jinde v Evropě, lze počátky dobročinnosti na území České republiky spojovat s přijetím křesťanství. Avšak humanismus a osvícenství v 17. a 18. století nakonec upevnily pozici státu v oblasti dobročinné služby a role církve již nebyla tak dominantní.

Přibližně od roku 1830 vznikaly nejrůznější národní spolky i nadace, podporující vzepětí celé společnosti v celé řadě oblastí života. Jednalo se o kulturní, hasičské, tělocvičné nebo pěvecké spolky. Tyto spolky byly výrazně ovlivněny národnostní myšlenkou a tak jejich aktivity probíhaly většinou odděleně, české zvlášť a německé zvlášť. Církev pomalu ztrácela svůj vliv. Již nestačila řešit obrovské sociální problémy, které se objevily důsledkem modernizace. Vznikala potřeba systematického řešení a to prostřednictvím obcí a potažmo státu. (Frič a kol., 2001)

Trend zakládání spolků, kde působili dobrovolníci, pokračoval i po vzniku Československé republiky v roce 1918. Jak uvádí Tošner a Sozanská, dobročinnost se nadále rozvíjela o dost intenzivněji. Dobrovolné organizace byly soukromé, obecní, výše zmiňované církevní, ale i spolky polooficiální, které měly dost široké kompetence. Byly to například Československý červený kříž, Masarykova liga proti TBC nebo zemské a okresní péče o mládež. (Tošner, Sozanská, 2002) Jak uvádí Frič, slibný vývoj dobrovolnických aktivit byl přerušen v období Druhé světové války. Po jejím skončení došlo ještě k obnovení občanského sdružování a organizovaných dobrovolnických aktivit. To se však změnilo po roce 1948 a nastolení vlády komunistické strany. (Frič a kol., 2001)

1.3.2 Dobrovolnictví v ČR v éře socialismu 1948-1989

Dle Friče a Pospíšilové změny v Československu nastaly po roce 1948. K moci se dostala komunistická strana, která zavedla totalitní režim, ve kterém byla nadlouho přerušena tradice dobrovolnictví. Byla to doba, která brzdila aktivitu lidí a držela je ve strachu. Jen pár odvážných odpůrců režimu se proti totalitě postavilo. „*Vztah komunistické strany k dobrovolnictví byl ambivalentní. Na jedné straně měla ze spontánních dobrovolnických aktivit strach, protože by mohly ohrozit její dominantní postavení ve společnosti, ale na druhé straně je potřebovala, aby mohla řešit překerní situace nedostatkového, socialistického hospodářství a dokazovat legitimitu své vedoucí pozice ve společnosti.*“ (Frič, Pospíšilová, 2010, str. 34)

Jak dále uvádí Frič a Pospíšilová, došlo ke zrušení mnoha organizací, které předtím fungovaly ku pomoci lidem, ale komunistické straně nevyhovovaly, jako např. Orel či Junák. Také církevní charitativní organizace a spolky byly zrušeny nebo alespoň silně omezovány ve své činnosti. Majetek těchto organizací přešel pod státní pokladnu. Komunistická strana definovala dobrovolnictví jako politickou činnost, která v podstatě spadala pod veškerý vliv právě jí. (Frič, Pospíšilová, 2010)

Dle Friče byli občané nuceni účastnit se různých brigád. Byly to například Akce Z. V té době slovo dobrovolník nahradilo slovo brigádník. Lidé odpracovali nepovinně povinně skutečně mnoho hodin ve prospěch režimu, který je utlačoval. V důsledku toho zanechalo dobrovolnictví v lidech negativní asociace a pro velkou část občanů

dobrovolná práce znamenala činnost vnucovanou režimem, které je radno se vyhnout. Ale schylovalo se ke změně ve společnosti. (Frič a kol., 2001)

1.3.3 Dobrovolnictví v ČR od roku 1989 do současnosti

Dle Friče a Pospíšilové příběh českého dobrovolnictví po roce 1989 vypráví o těžkých začátcích, neboť socialistická struktura dobrovolnických aktivit zanikla, zvláště na pracovištích. Lidé se nejprve otočili k dobrovolnictví zády samou úlevou, že se již mohou svobodně rozhodnout. Také vyplouvala na povrch společnost konzumu, rozvoj soukromého sektoru a počínající existenční nejistota. Přesto nástup občanské společnosti zvolna přicházel. (Frič, Pospíšilová a kol., 2010)

Jak uvádí Tošner a Sozanská, rok 1989 byl pro českou společnost zlomem v hledání vlastní identity. Prezident Václav Havel uvedl v život myšlenkový proud, jehož smyslem bylo nastolit občanskou společnost, kde občané mohou realizovat své aktivity. I přes trend, který se vyvíjel opačným směrem v duchu konzumu a hromadění majetku, touha mnoha občanů realizovat se i v pomoci druhým nezůstala nevyslyšena.

Titíž autoři dále uvádějí, že po roce 1989 došlo k rozvoji neziskového sektoru obnovením spolků, nadací i sdružení. Mnoho z nich se díky restituci vrátilo do rukou původních majitelů a mohly tak pokračovat ve své činnosti, např. YMCA, Sokol, Skaut-Junák apod. Tyto jsou podstatně zaměřeny na dobrovolnou činnost svých členů. Dále vzniklo mnoho nových neziskových organizací s velkou pomocí nadšených dobrovolníků. Tyto organizace jsou různého zaměření. Kromě sociálně zdravotního zaměření i organizace kulturní, mládežnické, sportovní apod. V těchto organizacích lidé odpracovávají desetitisíce hodin zdarma, ovšem stále za velmi malé publicity směrem k veřejnosti, ač by si tato činnost zasloužila publicitu co nejvyšší.

Jak dále uvádí Tošner a Sozanská, průlomem bylo zakládání dobrovolnických center, neboť jejich hlavním posláním je právě propagace dobrovolnictví mezi českou veřejností a v neposlední řadě aktivní spolupráce s ostatními organizacemi v naší společnosti a také realizování vlastních dobrovolnických programů. (Tošner, Sozanská, 2002)

Dle Friče a Pospíšilové začíná být dobrovolnictví vnímáno již jako součást naší nové informační společnosti: „*Počet dobrovolníků roste a dobrovolnický sektor se*

začíná přibližovat svým západním vzorům. Změnily se i hodnoty dobrovolnictví. Dobrovolníci už nejsou zaměřeni na cíle ve prospěch celé komunity, ale na pomoc specifickým skupinám či kategoriím lidí. Ve své dobrovolnické práci hledají seberealizaci.“ (Frič, Pospíšilová a kol., 2010, str. 48)

1.4 Typy dobrovolnictví

Pro lepší porozumění s problematikou dobrovolnictví lze, dle Tošnera a Sozanské, rozdělit typy dobrovolnictví dle různých hledisek:

Z hlediska historického vývoje:

- Evropský model dobrovolnictví komunitní – jedná se o spontánní setkávání v přirozeném společenství (církve, sportovní organizace, dětské organizace).
- Americký model dobrovolnictví manažerský – jedná se o dobrovolnická centra vedená profesionály vyhledávající občany, kteří chtějí ostatním pomáhat.(Tošner, Sozanská, 2002)

Z hlediska historického vývoje je pro moje výzkumné šetření zajímavý model manažerský, neboť se zabývám činností dobrovolníků v sociální práci, kteří jsou vedeni profesionály.

Z hlediska cesty, kterou se dobrovolnictví ubírá:

- Dobrovolnictví „zdola nahoru“ – skupina přátel, která začíná společnou činností. Tato činnost postupně přeroste k neformální skupině a možno i k registrované neziskové organizaci.
- Dobrovolnictví „zvenčí dovnitř“ – strukturovaná organizace s profesionálními pracovníky, která spolupracuje s dobrovolníky, či je organizuje.(Tošner, Sozanská, 2002)

Dle mého výzkumného šetření je zajímavá cesta dobrovolnictví „zvenčí dovnitř“ skrze organizaci s profesionálními pracovníky.

Z hlediska role, kterou dobrovolnictví hraje v organizaci:

- Závislost organizace na dobrovolnících – jen malá skupina profesionálů a dobrovolníci naplňující hlavní cíl organizace (např. humanitní nebo ekologické akce).
- Dobrovolníci a profesionálové vykonávající činnost spolu – dobrovolnictví není základem organizace. Kdyby činnost nevykonávali dobrovolníci, museli by jí vykonávat profesionálové. Ve velké míře se tato role vyskytuje v sociálně zdravotních zařízeních.
- Činnost dobrovolníků není pro chod organizace nepostradatelná – jedná se spíše o volnočasové aktivity, jako jsou vycházky s klienty, výtvarné či jazykové kroužky. (Tošner, Sozanská, 2002)

Z hlediska role, kterou dobrovolnictví hraje v organizaci, mě spíše zajímá činnost dobrovolníků, která není pro chod organizace nepostradatelná, a to jsou různé volnočasové aktivity, které dobrovolníci s klienty vykonávají.

Z hlediska časového vymezení:

- Jednorázové akce – akce pořádající se jednou či několikrát v roce. Jedná se o různé kampaně, sbírky, benefiční koncerty.
- Dlouhodobá opakovaná pomoc dobrovolníků – častá forma pomoci. Většinou bývá sepsána dohoda o spolupráci, organizace již investuje do dobrovolníka.
- Dobrovolná služba mimo Českou republiku – profesionálně organizovaná, s vysokými náklady na její realizaci. Je nutná důkladná příprava dobrovolníka. (Tošner, Sozanská, 2002)

V mém výzkumném šetření mě zajímá dlouhodobá opakovaná pomoc dobrovolníků se sepsanou dohodou s jasně danými pravidly spolupráce.

1.5 Oblasti dobrovolnictví

Dle Tošnera a Sozanské lze specifikovat charakteristické oblasti dobrovolnictví, tak jak je uvádějí ve své knize Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích, a to:

- Nestátní neziskové organizace – nejčastější oblast působnosti dobrovolníků. Patří mezi ně účelová zařízení církví, občanská sdružení nebo obecně prospěšné společnosti. Cílem těchto organizací není zisk, ale poslání a cíl jejich činnosti.
- Tzv. kamenné neziskové organizace – dříve spravované státem. Jsou to školy, nemocnice, domovy důchodců.
- Ochránci životního prostředí – organizace s celostátní působností s propojením na mezinárodní síť. Jsou to např. Hnutí Duha, Děti země, Jihočeské matky, Český svaz ochránců přírody, Společnost pro trvale udržitelný život atd.
- Humanitní organizace a organizace na ochranu lidských práv – po roce 1989 se naši dobrovolníci podílejí na humanitních akcích v krizových oblastech celého světa. Jedná se o organizace jako ADRA nebo Člověk v tísni. Tyto a další organizace se podílejí i prostřednictvím dobrovolníků na pomoci při záplavách a jiných živelných událostech, kde se jasně ukázala potřeba koordinace a řízení dobrovolníků. Můžeme jmenovat organizace jako Česká katolická charita, Český červený kříž, diakonie českobratrské evangelické i husitské církve. Organizace jako například Český helsinský výbor, Amnesty International, Bílý kruh bezpečí nebo sítě občanských poraden pomáhají i prostřednictvím dobrovolníků občanům při obraně jejich práv.
- Sociální a zdravotní oblast – z hlediska dobrovolníků nejrozšířenější oblast jejich působení, kde se musí klást důraz na důkladné proškolení a koordinaci dobrovolníků. Probíhá v organizacích jako je Česká katolická charita, FOKUS, Život 90, Výbor dobré vůle-Nadace Olgy Havlové a v mnohých dalších.
- Kulturní oblast – jedná se především o revitalizaci a ochranu kulturních památek, na což se zaměřuje velká spousta neziskových organizací s mnoha dobrovolníky. Pomoc se týká potřeb jednotlivých regionů a konkrétních objektů a akcí. Dobrovolníci si mohou realizovat své představy v oblastech alternativních kulturních projektů např. v divadelnictví, výtvarného umění či nekomerční hudby.
- Sportovní a vzdělávací činnost – dobrovolníci se angažují především v aktivitách dětí mimo školu v různých zájmových kroužcích, oddílech turistiky, v oddílech Skauta či Sokola.

- Zahraniční dobrovolná služba – některé organizace (např. ADRA, Člověk v tísni) se věnují vysílání dobrovolníků na akce do zahraničí, ku pomoci krátkodobých i dlouhodobých, do různých problémových oblastí. (Tošner, Sozanská, 2002)

V mém výzkumném šetření mě zajímá činnost dobrovolníků v sociální oblasti.

V této kapitole jsem definovala, kdo je dobrovolník a co je dobrovolnictví. Dále bylo mým úmyslem přiblížit, z jakých kořenů vzniklo a jak se vyvíjelo dobrovolnictví na našem území, což má zásadní vliv na vnímání dobrovolnictví ze strany společnosti. V závěru kapitoly jsem popsala typy a oblasti dobrovolnictví a uvedla jsem také, jaké typy a oblasti mě zajímají z hlediska mého výzkumného šetření. Přistupuji tedy k druhé kapitole, kterou jsem nazvala motivace dobrovolníků.

2 Motivace dobrovolníků

V této kapitole se budu zabývat pojmem motivace jako síly, která žene člověka za svým snem, za svým cílem. Domnívám se, že v případě dobrovolníků, je téma motivace velmi důležité, neboť člověk, který se ve svém volném čase bez nároku na mzdu věnuje pomoci druhým, musí být silně motivován. Zvláště, když by se mohl jen tak věnovat svým zájmům, rodině nebo odpočívat, tak jako ostatní.

Budu tedy definovat motivaci obecně. Dále zdůrazním důležitost motivace pro dobrovolníky. Poté popíši druhy motivací a altruismus jako důležitý motiv k dobrovolnictví. Stručně také zmíním výsledky výzkumů o motivaci k dobrovolnictví s názory samotných dobrovolníků i s postoji okolí na dobrovolníky.

Najít smysl svého konání, to je nelehký úkol. Viktor E. Frankl k otázce smyslu života mladých lidí, bez práce a s depresemi, říká: *„Tyto náladové stavy přestávají v okamžiku, kdy např. lidé převzali na sebe nějaké čestné, tedy naprosto bezplatné funkce, například v lidové škole, v lidové knihovně nebo v jiné organizaci. Konečně získali pocit, že slouží dobré věci a nejsou zbyteční. Často mne mladí lidé ujišťovali: to, co my potřebujeme, nejsou ani tak peníze, nýbrž smysl života a jeho naplnění.“* (Frankl, 1998, s. 18)

2.1 Pojem motivace

Dle Smékala slovo „motiv“ vychází z latinského termínu moveo-ere to znamená, hýbu, respektive motivus, to znamená hýbající. Jedná se o pojmenování sil v individu u každého člověka, které ženou lidskou činnost kupředu. Jako motiv je představa cíle, kterého chce člověk dosáhnout. Motiv je i představa nebezpečí. Tuto představu pak člověk řeší útokem nebo únikem. Za příčiny činností a jednání se považují i snahy, které se realizují jako proces chtění. Motivací jsou i sklony, zájmy a záliby i postoje a přesvědčení. (Smékal, 2002)

Jak uvádí Nakonečný, v psychologii termín motivace označuje procesy, které determinují sílu, zaměření a trvání chování. Pojem motiv pak označuje psychologický důvod chování a motivy jsou odvozeny z obsahu dosaženého uspokojení. Ptáme se, proč se člověk chová tak, aby něčeho dosáhl. (Nakonečný, 2009)

Dle Nakonečného je také dobré rozlišit motivy a vnější motivující podněty. Vnější podněty mohou člověka inspirovat, ale nemusí motivovat určité chování.(Nakonečný, 1996)

Současná psychologie označuje, dle Smékala, motivy také termínem potřeba. Potřeba je stav osobnosti. Tento stav odráží rozpor mezi tím, co je dáno a tím, co se jeví osobnosti jako nutné. Potřeba, jako základní druh motivů, energetizuje, zaměřuje a udržuje jednání, tak aby cíle bylo dosaženo. Teorií motivace je mnoho. Jako nejoblíbenější klasifikací potřeb lze uvést teorii potřeb navrženou humanistickým psychologem A. Maslowem. Jedná se o teorii, která předpokládá vertikální řetězení potřeb, ve které nejdříve jsou uspokojeny nižší potřeby a pak teprve se mohou rozvíjet potřeby vyšší. (Smékal, 2002)

Pyramida potřeb A. Maslowa (dle Smékala)

- Potřeby tělesné – potřeba jídla, tekutin, spánku, vzduchu, vyměšování.
- Potřeby bezpečí – bezpečí fyzické a psychosociální – potřeby domova, oděvu, práce. Potřeba vyhnout se situacím, které ohrožují existenci.
- Potřeba milovat a být milován – potřeby kontaktu, zvláště u malých dětí. Může dojít i k ohrožení vývoje dítěte.

Tyto tři potřeby se projevují již od narození. Pokud nejsou uspokojované, člověk se v dospělosti nevěnuje úsilí uspokojování dalších potřeb a to jsou:

- Potřeba sociální pozice – potřeba sebeúcty a osobní důstojnosti, kterou nám do jisté míry poskytují jiní lidé. Někteří realizují tuto potřebu prací, hromaděním majetku, někteří chtějí docílit prestiže a autority.
- Potřeba seberozvoje – nejvyšší potřeba, která se týká vývoje vlastních schopností a kompetence. Je to konstruktivní činnost, která přináší radost nejen člověku samotnému, ale i druhým.(Smékal, 2002)

2.1.1 Význam motivace pro dobrovolníka

Dle Půlpánové a Mlčáka se dobrovolnictví v naší republice potýká s problémy. Jedním z nich je malé povědomí o hodnotě dobrovolnictví a nedostatečné ocenění dobrovolné činnosti. K tomu, aby se dobrovolníci zapojili do této činnosti, je žene jejich

individuální motivace. Autoři L.Hustinxová a F. Lammertyn vycházejí z vlivů modernizace na dobrovolnictví. Nestačí jen „lákat dobrovolníky“ prosbou o pomoc a apelovat na lidské citění. Vybízejí organizace k zdůraznění zisků pro dobrovolníky. Je to důležité proto, aby dobrovolník u této činnosti vydržel. V dnešní době je snadnější novou generaci budoucích dobrovolníků zaujmout zajímavou činností či projektem. Dobrovolnické organizace by se měly inspirovat při získávání dobrovolníků tímto novým trendem. Například studenty lze motivovat tím, že získají nové profesní zkušenosti.(Hustinxová, Lammertyn, 2003 in Půlpánová, Mlčák, 2010)

Dle Záškové a Mojžíšové je pro dobrovolníky významné, že se v této činnosti seberealizují a posilují tím své sebevědomí. Rozvíjí se také jejich schopnosti a dovednosti potřebné k pomáhání. Odměna tkví v získávání nových zkušeností, kontaktů i přátel. Využití volného času je smysluplné a velkou motivační silou má získaný pocit užitečnosti, například u žen v důchodovém věku anebo u dlouhodobě nezaměstnaných. (Zášková, Mojžíšová, 2011)

Dle Haškovcové činí průměrná délka dobrovolnictví zhruba dva roky, což se může jevit jako krátký čas, ale není tomu tak. Každý člověk musí zvážit své možnosti a promyslet, kolik ze svého času je schopen a ochoten dobrovolnictví věnovat. Ten zisk, který pak dostane, není materiální povahy, ale ve formě nových vědomostí, dovedností i nových mezilidských vztahů. (Haškovcová, 2010)

2.1.2 Faktory vedoucí k dobrovolnictví

Motivace každého dobrovolníka je individuální. Ale lze nalézt některé společné faktory, které ovlivňují rozhodnutí stát se dobrovolníkem a to jsou:

- Altruismus – dobrovolník má potřebu být užitečný ostatním.
- Kvalita života – dobrovolník pracuje pro ostatní a vylepšuje si tím svůj život. Je rád ve společnosti ostatních lidí.
- Zpětný zisk - někteří mají z dobrovolnictví nefinanční zisk.
- Smysl služby – dobrovolnictví vykonávají kvůli zodpovědnosti vůči své komunitě.
- Náboženské přesvědčení – dobrovolnictví je vnímáno jako duchovní povinnost.

- Profesionální zkušenost – je možno dobrovolnickou zkušenost využít v profesním životě a zvýšit tak svoji hodnotu jako pracovníka.
- Společenské důvody - příležitost k setkávání lidí, únik ze samoty. (Adra, 2014, on-line, cit. 2016-02-26)

Dle Benedíkové lze najít v práci dobrovolníků hlavní faktory, které stojí dobrovolníkům za to, aby tuto činnost vykonávali, a které dobrovolníci sami uvádějí. Jsou to hlavně:

- Živá práce, kontakt s lidmi.
- Využití svých schopností i odborných znalostí.
- Pocit užitečnosti, potřeba pomáhat.
- Získání zkušenosti, která se dá využít v pomoci blízkým.
- Získání nových informací o životě.
- Dobrovolnictví je o vztahu s druhým člověkem. (Benedíková, 2012, online, cit. 2015-10-30)

2.2. Altruismus jako důležitý motiv k dobrovolnictví

Od teoretického uchopení pojmu motivace a zdůraznění významu motivace pro dobrovolníky, mohou přejít k pojmu altruismus. Domnívám se, že altruismus neboli prosociální chování je pro dobrovolníky významnou motivací, neboť altruismus se projevuje potřebou dobrovolníka být užitečný druhým a to ho motivuje k dobrovolnické činnosti.

Jak uvádí Nakonečný, altruismus můžeme nahradit termínem prosociální chování (chování poskytující pomoc – helping behavior). Člověk, chovající se prosociálně, se nemusí nutně obětovat pro druhé ani se nemusí zřící vlastního dobra. (Nakonečný, 2009)

Altruismus je činnost ve prospěch jiných bez nároku na odměnu. Pavol Frič uvádí tento pojem v souvislosti s dobrovolnictvím, neboť se jedná o silný motivační prvek, který má své kořeny hluboko v historii lidstva. K údivu chladnokrevně počítajících ekonomů, tento jev nevymizel, ba právě naopak a tak se ptají, čím je altruistické chování motivováno. (Frič a kol., 2001)

Druhy altruismu dle aktuální situace v České republice, tak jak je popsal Pavol Frič, jsou:

- Reciproční altruismus – dobrovolnou prací lze přijít k užitečným kontaktům nebo získat kvalifikaci. Odměna je i dobrý pocit z vykonané práce pro dobro celé komunity. Lze říci, že ten, kdo se stará o blaho jiných, vždy něco získává a to ať chce nebo ne a vědomí těchto zisků může být větší či menší motivací.
- Normativní altruismus - altruistické chování, které se opírá o motivaci, která kombinuje morální imperativy a sociální tlak. Dobrovolníci pracují s vědomím morální povinnosti vůči svému okolí. Můžou se tedy řídit i tlakem okolí.
- Emocionální altruismus – naše emoce nám zaručují, že při pomoci druhým nejdříve preferujeme své příbuzné a přátele a až poté ostatní lidi.
- Křesťanský altruismus – v české společnosti převládá křesťanský morální kodex, ve kterém se tradičně klade důraz na pomoc bližnímu. Jedná se o ctnost, která nemůže být motivována žádným osobním prospěchem.

Je možno říci, že jednotlivé druhy motivace altruistického chování se navzájem nevylučují a ve veškerém altruismu je vždy kousek sobectví, což není to podstatné, neboť i egoisticky motivovaná dobročinnost přináší pomoc ostatním, tudíž si zaslouží náš respekt. (Frič a kol., 2001)

2.3 Druhy motivací k dobrovolnictví

Frič zmiňuje provedený výzkum věnovaný dárcovství a dobrovolnictví v České republice, který realizovala Nadace rozvoje občanské společnosti a Agentura neziskového sektoru v letech 1999-2000. Na základě tohoto výzkumu vznikla publikace *Dárcovství a dobrovolnictví v České republice* autora Pavola Friče a kol. Tato publikace se mimo jiné věnuje i motivaci dobrovolníků k jejich činnosti a uvádí různé druhy motivací k rozhodnutí stát se dobrovolníkem:

- Konvenční motivace k dobrovolnictví – jedná se o morální normy nebo obecná společenská pravidla, často obojí. Dle výzkumu je tato motivace vlastní 41 procentům českých dobrovolníků a je stavěná na vzorech chování v rodině i v kruhu známých, ale i morálkou platnou v širším okolí. V nejširším slova

smyslu se tato motivace opírá o principy křesťanství. Touto motivací se vyznačují spíše starší lidé nad 60 let.

- Reciproční motivace k dobrovolnictví – jedná se o motivaci, ve které lze najít prvky užitečné nejen pro klienta ale i pro dobrovolníka. Dobrovolník zjišťuje, že v práci samé může najít svůj prospěch, což může být třeba navazování nových vztahů, získávání nových zkušeností, uplatnění svých schopností nebo udržování se v kondici díky této práci. Tuto motivaci lze nalézt u 37 procent českých dobrovolníků hlavně ve věku do 30 let převážně s ateistickým názorem.
- Nerozvinutá motivace k dobrovolnictví – vytváří prostor hlavně pro rozhodování dobrovolníků ohledně důvěry v organizaci, přesvědčení o smyslu této činnosti a pocitu, že je takto možno pomoci při šíření dobré myšlenky. Takto uvažují 23 procent dobrovolníků, a to většinou vysokoškoláci a osoby střední a starší generace.(Frič a kol., 2001)

Dle Tošnera a Sozanské lze porovnat tyto druhy motivace s typologií dobrovolnictví, kdy konvenční motivace má nejbližší k výpomoci mezi občany v rodinách, mezi příbuznými a v nejbližším okolí, reciproční motivace má nejbližší k dobrovolnictví vzájemně prospěšnému a nerozvinutá motivace má nejbližší k dobrovolnictví veřejně prospěšnému.(Tošner, Sozanská, 2002)

Tyto tři druhy motivací mě budou zajímat v mém výzkumném šetření, a to, do jaké míry odpovědi mých respondentů budou korespondovat s výše uvedeným výzkumem.

2.3.1 Nevhodná motivace k dobrovolnictví

Zde bych chtěla zmínit nevhodné až nebezpečné motivy k vykonávání dobrovolnické práce, tak jak je uvádí Tošner a Sozanská:

- Nepřiměřený soucit, který vede až k degradaci klienta.
- Zbytečná zvědavost.
- Dobrovolnictví jen z pocitu povinnosti.
- Pocit, že si dobrovolník musí něco zasloužit.
- Potřeba se obětovat, protože si s vlastním neštěstím neví dobrovolník rady.
- Osamělost.

- Vědomí vlastní důležitosti.
- Nízká sebeúcta a vyhledávání lidí, kteří jsou na tom ještě hůře.
- Potřeba ovládat druhé a mít nad nimi moc.

Pokud se u dobrovolníka vyskytne silný nevhodný motiv nebo pokud se skloubí více nevhodných motivů dohromady, může dobrovolník svým jednáním i silně poškodit klienta. Pro lidi, kteří chtějí pomáhat druhým, je důležité, aby nejprve byli schopni pomoci a porozumět sami sobě. (Tošner, Sozanská, 2002)

V mém výzkumném šetření mě bude zajímat, zda v případě respondentů není důvodem k dobrovolnictví nevhodná motivace.

2.4 Výzkum k motivaci dobrovolníků z let 1999-2000

Dle výzkumu věnovanému dárcovství a dobrovolnictví v České republice, který realizovala Nadace rozvoje občanské společnosti a Agentura neziskového sektoru v letech 1999-2000, a jehož výstupem je publikace Dárcovství a dobrovolnictví v České republice autorů Pavola Friče a kol., obecně téměř všichni dobrovolníci (95 procent) uvádějí, že jejich práce jim dává pocit smysluplnosti a pocit uspokojení z dosažení cíle. Až tři čtvrtiny dobrovolníků uvádějí, že svoji činnost vidí jako vhodné vyplnění volného času. Více jak tři čtvrtiny dobrovolníků uvádějí, že jim dobrovolnictví posiluje sebevědomí a pomáhá jim udržovat pracovní návyky.

Ve společenské oblasti si pouze 45 procent dobrovolníků myslí, že svou práci získali prestiž a uznání. Ale vzhledem k tomu, jak bylo dobrovolnictví před rokem 1989 zdeformováno, se 45 procent jeví jako optimistické číslo. 5 procent dobrovolníků uvedlo, že jsou tlačeni svým okolím do dobrovolné činnosti. Skoro polovina dobrovolníků ve výzkumu si myslí, že spolupráce organizací s dobrovolníky má své rezervy a že by se dala lépe organizovat a 21 procent respondentů má pocit, že jejich snaha není dostatečně oceněna.

Dle tří čtvrtin respondentů je důležité a motivující možnost navázat nové vztahy se zajímavými lidmi, možnost uplatnit své schopnosti. Dále mají důležitý pocit, že k lidem, jako jsou oni, dobrovolnická činnost patří. Oceňují také možnost získat nové zkušenosti a dovednosti.

Z výzkumu dále vyplynula zajímavá skutečnost a to, jak je důležitý osobní kontakt s členy organizace, která koordinuje dobrovolníky. Ukázalo se totiž, že z těch, kteří vykonávali dobrovolnickou činnost v roce 1999, bylo 89 procent osloveno organizací, takže pouze 11 procent respondentů oslovilo organizaci samo.

30 procent respondentů označilo jako motivaci náboženské přesvědčení, 36 procent respondentů začalo vykonávat dobrovolnickou činnost pod dojmem obtížné situace v rodině a 38 procent respondentů se řídilo dle příkladu příbuzných a známých. (Frič a kol. 2001)

2.4.1 Postoje veřejnosti k dobrovolnictví

Výzkum věnovaný dárcovství a dobrovolnictví v České republice, který realizovala Nadace rozvoje občanské společnosti a Agentura neziskového sektoru v letech 1999-2000, se také zabývá postoji okolí na činnost dobrovolníků. Většina obyvatel bere dobrovolnictví pouze za suplování úlohy státu. Dobrovolnictví dle nich tak nahrazuje to, co by měl organizovat stát. 70 procent dotázaných se domnívá, že by dobrovolníků nebylo potřeba, kdyby stát dobře plnil svou roli. 76 procent dotazovaných má za to, že dobrovolnictví není nezastupitelný prvek ve společnosti a že problémy ve společnosti by měly být řešitelné úřady.

Dle výzkumu se postoje obyvatel k dobrovolnictví jeví dosti skeptickými. Více jak polovina obyvatel (52 procent) vidí budoucnost dobrovolníků černě a nevidí roli dobrovolnictví v moderní společnosti. Tento pohled je jednoznačně dán tím, že mnozí lidé si pamatují na dobrovolně povinnou práci občanů v éře socialismu.

Pozitivně oproti tomu dotazovaní občané vnímají to, že dobrovolnictvím lze aktivně působit v demokratické společnosti a nabízet tak alternativu profesionálním službám. Dalším pozitivem v očích veřejnosti je, že dobrovolnictví představuje druh ctivosti. 68 procent dotázaných souhlasilo s tím, že v určitém bodě života každý pocítí zapojení se do dobrovolnictví jako svou morální povinnost. (Frič a kol., 2001)

2.5 Výzkum k motivaci dobrovolníků z roku 2009

Publikace „Vzorce a hodnoty dobrovolnictví v české společnosti na začátku 21. století“ autorů Pavola Friče, Terezy Pospíšilové a kol., vznikla jako výstup v rámci výzkumného projektu: „The Patterns and Values of Volunteering in the Czech and

Norwegian Society“. Projekt byl realizován občanským sdružením HESTIA – Národní dobrovolnické centrum, ve spolupráci s Univerzitou Karlovou, fakultou humanitních studií a fakultou sociálních věd. Dále byl projekt realizován nadací rozvoje občanské společnosti a partnerem z Norska Institute for Social Research z Osla.

Jak uvádí Frič, Pospíšilová a kol., výzkumu se zúčastnilo 1132 organizovaných formálních dobrovolníků a kromě jiného se výzkum věnoval motivaci dobrovolníků k jejich činnosti. Jako kritéria výzkumu byl zvolen tříprvkový model motivační struktury a tyto kategorie: 1. Altruistická (primární motiv je prospěch druhých) 2. Egoistická (primární motiv je prospěch dobrovolníka s přihlédnutím k prospěchu například vlastní komunity) 3. Normativní motivace (primární motiv je naplnění morálních principů nastavených ve společnosti). Z výzkumu vyplynulo, že mezi nejdůležitější motivy patří dělat něco pro věc, která je pro ně důležitá (89 procent respondentů hodnotilo tento motiv jako dost důležitý) a také dělat dobrovolnickou činnost, protože je to baví (85 procent uvedlo tento motiv jako dost důležitý). První výrok respondenti vidí jako altruistickou motivaci a druhý výrok přiřadili k motivaci egoistické.

Dle respondentů výzkumu není až tak důležitá motivace normativní a nejnižší procento dobrovolníků bylo motivováno náboženským přesvědčením, což není tak překvapivé, uvážíme-li, že pouze 35 procent respondentů se považuje za věřící. Dále z výzkumu vyplynulo, že jednotlivé kategorie dobrovolnictví se navzájem nevyklučují, ale naopak se prolínají. Každý dobrovolník má v sobě určitou směsici motivací altruistické, egoistické i normativní. (Frič, Pospíšilová a kol., 2010)

2.5.1 Motivace pokračovat v dobrovolnictví

Dále z výše zmiňovaného výzkumu vyplynulo, že tři čtvrtiny z respondentů pracují jako dobrovolníci více jak dva roky. Co je tedy motivuje? Ze vzorku 1132 respondentů 82 procent uvedlo, že v organizaci mohou uplatnit své schopnosti, 69 procent uvedlo, že jsou spokojeni s organizací, kde vykonávají dobrovolnickou činnost, protože jim umožňuje co nejlépe realizovat jejich záměry a 48 procent respondentů uvedlo, že jsou spokojeni, protože v organizacích byli ochotni přizpůsobit se jejich možnostem a požadavkům.

Získaná data ukazují, že většina respondentů zažívá v organizacích důležitý motivační faktor a to je atmosféra přátelského porozumění. 86 procent respondentů mají v organizaci někoho, s kým se mohou poradit a téměř tři čtvrtiny uvedly, že v organizaci je vždy někdo, s kým si mohou promluvit v případě pocitu osamělosti. (Frič, Pospíšilová a kol., 2010)

V této kapitole, která se zabývala motivací jako důležitého spouštěče dobrovolnické činnosti, jsem definovala motivaci obecně. Dále jsem zdůraznila důležitost motivace pro dobrovolníky. Definovala jsem pojem altruismus jako důležitý motivační prvek a popsala jsem druhy motivací. Stručně jsem též popsala výsledky výzkumů o motivaci k dobrovolnictví s názory samotných dobrovolníků i s postoji okolí na dobrovolnictví. Mohu tedy pokračovat kapitolou třetí, ve které se budu převážně zabývat činností dobrovolníků v sociální práci.

3 Dobrovolnictví v sociální práci v ČR

V poslední kapitole teoretické části popíši roli dobrovolnictví v sociální práci. V úvodu budu definovat sociální práci, poté se budu ve stručnosti zabývat současností sociální práce v České republice a přejdu k tématu stěžejnímu, a tím je formální dobrovolnictví v sociální práci, což znamená, dobrovolnictví na základě smlouvy mezi dobrovolníkem a organizací, ke které nemá dobrovolník osobní vazby. Zde je nutné zmínit i důležitý zákon O dobrovolnické službě.

3.1 Co je sociální práce

Dle Matouška je sociální práce: „*Společenskovední disciplína i oblast praktické činnosti, jejichž cílem je odhalování, vysvětlování, zmírňování a řešení sociálních problémů (chudoby, zanedbávání výchovy dětí, diskriminace určitých skupin, delikvence mládeže, nezaměstnanosti aj.)*.“ (Matoušek, 2003, s. 213)

„*Sociální práce je profesionální aktivita zaměřená na zlepšení nebo obnovení sociálního fungování klienta a na tvorbu společenských podmínek příznivých pro tento cíl.*“ (Navrátil a Musil, 2000, Navrátil, 2001 in Janebová 2014, s. 16) Tuto definici uvádím, neboť, dle Janebové, jako první po roce 1989 zdůraznila potřebu práce nejenom s klientem, ale i s jeho prostředím.

Sociální práce vychází z poznatků mnoha společenských věd, zejména ze sociologie, psychologie, lékařství, práva, ekonomiky, pedagogiky, ale i z filozofie. Je ovlivněna morálkou, historickou tradicí, kulturním systémem, zvyky a hodnotami společnosti. Sociální práce aplikuje vědecké poznatky do praktické činnosti. (Novotná, Schimmerlingová, 1992)

Dle Úlehly lze definovat sociální práci třemi opěrnými body, na nichž stojí:

- Normy - zákony, předpisy a možnosti, které z nich vyplývají.
- Způsoby klientů – způsoby jejich chování, jednání, myšlení, přání, názorů, stylů života, které z člověka činí klienta.
- Profesionální odbornost sociálních pracovníků – jejich umění být prostředníkem mezi normami a klientem. (Úlehla, 2005)

Po roce 1989 se začaly objevovat sociální problémy, které byly pro společnost nové anebo do té doby naprosto okrajové. Řešení těchto problémů bylo nutné hledat anebo se inspirovat modely řešení ze západních zemí. V devadesátých letech byla velká snaha o alternativní sociální práci vůči státu a masivně vznikaly nestátní organizace. Novinkou byly rovněž neprofesionální sociální služby poskytované dobrovolníky. (Šiklová in Matoušek, 2001)

Dle Šiklové musí sociální práce v současnosti i v budoucnu reagovat na stále měnící se společnost: „*Formování sociální práce jako oboru je nekončící proces, během nějž disciplína „dohání“ měnící se společnost, ve které se objevují nové problémy a problémy známé mění svůj význam. Tyto problémy je třeba nejen evidovat, analyzovat, ale je nutné hledat i nové metody jejich řešení.*“ (Šiklová in Matoušek, 2001, s. 153) I dobrovolnictví v sociální práci musí přijímat výzvy změn ve společnosti a reagovat na ně.

3.1.1 Oblasti sociální práce

Dle Matouška profesionálové v sociální práci pomáhají mnoha klientům, kteří se dostali do špatné životní situace. Sociální práci lze rozdělit do různých oblastí. Jedná se především o sociální práci:

- S dětmi, které jsou týrané, zanedbávané i zneužívané nebo jinak rizikové.
- S multiproblémovými rodinami a s rodinami v rozvodu.
- Se zdravotně znevýhodněnými občany a se seniory.
- S lidmi, kteří užívají drogy i jinak závislími (alkohol, gamblerství).
- S lidmi, kteří zažili násilí v rodině.
- S lidmi, kteří poskytují sexuální placené služby.
- S lidmi, kteří přišli o zaměstnání nebo se ocitli bez domova.
- S uprchlíky a menšinami. (Matoušek, Kodymová, Koláčková, 2005)

Ve všech těchto oblastech sociální práce je příležitost pro dobrovolníky, kteří samozřejmě nemohou suplovat práci profesionálů, ale doplňují ji ku prospěchu klientů.

3.2 Pozice dobrovolníků v sociální práci

Pozice dobrovolníka v sociální práci je pozice pomáhajícího pracovníka, ač ne profesionála. Na co by měl každý pomáhající pracovník myslet při své práci, definuje

Karel Kopřiva: „*Pomáhající pracovník se však velmi často setkává s lidmi v nouzi, v závislém postavení, kteří zpravidla potřebují víc než pouhou slušnost: přijetí, spoluúčast, porozumění, pocit, že pomáhajícímu pracovníkovi nejsou na obtíž, že pracovník je neodsuzuje.....Klient potřebuje důvěřovat, cítit se bezpečný a přijímaný.*“ (Kopřiva, 2013, s. 15)

Matoušek uvádí, že v České republice jsou dobrovolníci většinou z řad studentů. Jako dobrovolníci mohou v sociální práci pracovat i profesionálové, kteří mají odpovídající kvalifikaci. Práce všech dobrovolníků by měla být supervidována. Dobrovolníci se dobře uplatňují při práci se všemi sociálně hendikepovanými lidmi od malých dětí po staré lidi. (Matoušek, 2003)

Dobrovolníci v sociální práci bývají většinou:

- Studenti, zvláště pak ti, kteří se připravují na pomáhající profesi.
- Nezaměstnaní, aby byli nějakým způsobem potřební.
- Ženy, které jsou v domácnosti a chtějí se uplatnit společensky mimo domov.
- Důchodci, pro které je to možnost, jak být užiteční.
- Lidé, kteří ve své práci nemají kontakt s lidmi a chybí jim. (Matoušek, 2003)

Mým výzkumným šetřením budu zjišťovat, kdo z respondentů je z řad studentů, nezaměstnaných, seniorů, žen v domácnosti nebo kdo z nich je zaměstnán.

Dle Tošnera a Sozanské může dobrovolník v sociální práci přinést do organizace „svěží vítr“ nadšení, zpětnou vazbu, nový pohled na řešení problémů. Může také lépe vyhodnotit potřeby klientů a v neposlední řadě má dobrovolník čas dělat činnosti, které nejdou zvládnout v běžném provozu. (Tošner, Sozanská, 2002)

Mnohdy opravdu není v silách sociálního pracovníka zvládnout velké množství klientů bez pomoci dobrovolníků, kteří se velmi dobře uplatňují v péči o staré lidi, děti i těžce zdravotně postižené. Při dobrovolnictví by měly být dodržovány určité zásady:

- Práce dobrovolníků nemůže být úspěšná bez spolupráce s profesionály a pod jejich vedením.
- Nikdy nesmí dobrovolnictví nahrazovat nebo zastupovat práci profesionálů.

- Je potřeba informovanosti občanů, aby se o dobrovolnictví dozvěděli a pak jim dát možnost se zapojit.
- Je třeba počítat s vyššími náklady na mzdy pracovníkům, kteří organizují práci dobrovolníkům, ale tyto náklady jsou vyváženy prací dobrovolníků.
- Dobrovolníci musí být seznámeni s posláním a organizací zařízení a rovněž tak musí být odborně proškoleni pro svoji činnost.
- Dobrovolnická práce musí být pravidelně hodnocena, jak pro potřebu organizace tak dobrovolníků. (Novotná, Schimmerlingová, 1992)

Dobrovolnictvím v sociální práci, i s výhledem do budoucna, se zabývá ve svých úvahách Pavol Frič. Uvádí, že po roce 1989 se zdárně rozvíjí model řízení dobrovolnictví v sociální práci, což koresponduje se současnou podobou sociální práce založené na profesní bázi. V současné době je ochota dobrovolníků podílet se na práci v sociální sféře závislá na jejich zájmech a potřebách a již méně na tradičních hodnotách. Organizace se musí přizpůsobovat a těmto zvýšeným požadavkům dobrovolníků vycházet vstříc. Dle všeho bude tento trend pokračovat i v budoucnu. (Frič, 2011)

Zákon 108/2006 Sb. o sociálních službách v paragrafu 115 odstavec 2 vymezuje okruh pracovníků, kteří pracují v sociálních službách: *„Při poskytování sociálních služeb působí rovněž dobrovolníci za podmínek stanovených zvláštním právním předpisem.“* (zákon o sociálních službách, 2006) Zákon o dobrovolnické službě tedy určuje podmínky činnosti dobrovolníků.

3.3 Zákon o dobrovolnické službě

Dle Tošnera a Sozanské započal v roce 2001, v mezinárodním roce dobrovolníků, legislativní proces směřující k přijetí zákona o dobrovolnické službě. Dobrovolnictví bylo do té doby řešeno dle zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník v platném znění.

Činnost dobrovolníků nebyla státem uznávána jako činnost, kterou je možné vyčíslit ekonomicky pro potřeby grantů. Dobrovolnictví se objevilo ve změnách stávajících právních předpisů a v návrzích některých připravovaných zákonů jako například v zákonu o způsobilosti k výkonu zdravotnických povolání anebo

v souvislosti s naplňováním zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí a mládeže. (Tošner, Sozanská, 2002)

1. ledna 2003 vstoupil v platnost zákon č.198/2002 Sb., o dobrovolnické službě, jako první legislativní počin, kterým stát ukazuje, že dobrovolnictví má své místo ve společnosti. (Tošner, 2003, online, cit. 2015-10-31)

Dne 5. června 2014 nabyl účinnosti zákon č. 86/2014 Sb., kterým se mění zákon č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě a o změně některých zákonů (zákon o dobrovolnické službě), ve znění zákona pozdějších předpisů, kterým se reaguje především na požadavky, které vyplývají ze zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích) a z usnesení vlády č. 611/2007 ke Koncepci státní politiky pro oblast dětí a mládeže na období 2007-2013 a usnesení vlády č. 108/2013 o Národním akčním plánu podporujícím pozitivní stárnutí pro období let 2013-2017. (zákon o dobrovolnické službě)

3.3.1 Dobrovolník v zákoně o dobrovolnické službě

Dle zákona o dobrovolnické službě může být dobrovolníkem fyzická osoba starší 15 let na území ČR a starší 18 let v zahraničí, která se svobodně rozhodne poskytovat dobrovolnickou službu.(zákon o dobrovolnické službě)

Dobrovolník vykonává dobrovolnickou službu na základě smlouvy, která je uzavřená s vysílající organizací. V případě dlouhodobé dobrovolnické služby musí být tato smlouva v písemné podobě. Fyzická osoba musí vykonávat dobrovolnickou službu mimo svůj pracovněprávní vztah, služební poměr, členský poměr, školní vzdělávání nebo studium. (zákon o dobrovolnické službě)

Dle § 2 odst. 1 písmeno a) zákona o dobrovolnické službě: *„Dobrovolnickou službou je činnost, při níž dobrovolník poskytuje a) pomoc nezaměstnaným, osobám sociálně slabým, zdravotně postiženým, seniorům, příslušníkům národnostních menšin, imigrantům, osobám po výkonu trestu odnětí svobody, osobám drogově závislým, osobám trpícím domácím násilím, jakož i pomoc při péči o děti, mládež a rodiny v jejich volném čase.“* (zákon o dobrovolnické službě) Pro mé výzkumné šetření je důležitá právě tato část zákona, neboť se zabývám činností dobrovolníků v sociální práci.

Dle Tošnera se tento zákon vztahuje pouze na nestátní neziskové akreditované organizace. V jiných případech záleží na tom, jak tato služba bude nejlépe vyhovovat dobrovolníkům a potřebným. Záleží na každé organizaci, do jaké míry jí bude akreditace vyhovovat. (Tošner, 2003, online, cit. 2015-10-31) Vysílající organizaci uděluje akreditaci Ministerstvo vnitra na základě návrhu akreditační komise. (zákon o dobrovolnické službě)

Tošner uvádí, že oddělení dobrovolnické služby Ministerstva vnitra ČR, které přijímá žádosti o akreditaci, má na vyřízení 60 dnů od podání žádosti. Zodpovědnost je plně na organizaci, která dobrovolníky vysílá. Je možno ošetřit ve smlouvě s přijímající organizací, co bude zajišťovat vysílající a co přijímající organizace.

Jak dále uvádí Tošner, zákon o dobrovolnické službě stanoví mezník pro určení doby trvání dobrovolnické služby. Doba kratší než 3 měsíce je krátkodobá, nad 3 měsíce je dlouhodobá. Dlouhodobá doba klade sice větší nároky na vysílající organizaci například při uzavírání smluv, ale přináší určité výhody pro dobrovolníka, jako například možnost platby pojistného na důchodové zabezpečení za podmínky vykonávání dobrovolnické služby v rozsahu, který přesahuje průměrně 20 hodin v kalendářním týdnu. (Tošner, 2003, online, cit. 2015-10-31)

Dobrovolníci, kteří se zúčastnili mého výzkumného šetření, vykonávají dobrovolnickou činnost minimálně půl roku. Jedná se tedy o dlouhodobou činnost.

3.4 Formální dobrovolnictví

Rozdíl mezi formálním a neformálním dobrovolnictvím vysvětluje Matoušek: „*Činnost dobrovolnictví může být neformální nebo formální. U formální formy uzavírá dobrovolník smlouvu s agenturou, prochází zaškolením, supervizí, jeho činnost je hodnocena.*“ (Matoušek, 2003, s. 55) Často je formální dobrovolnictví organizované prostřednictvím dobrovolnického centra, což je, dle Matouška: „*Organizace, která zájemcům v ČR zprostředkovává příležitosti k dobrovolné práci a vyhledává dobrovolníky pro organizace, které je potřebují.*“ (Matoušek, 2003, s. 54) Tyto organizace se starají o vzdělávání manažerů, organizují vlastní dobrovolnické programy, propagují dobrovolnictví v médiích, získávají informace o potřebách dobrovolnické práce od různých institucí a vytvářejí příslušné informační databáze. Neformální dobrovolnictví je založené na osobních kontaktech dobrovolníků

k organizátorovi dobrovolnictví. Jako příklad uvádí Matoušek evropský model dobrovolnictví, ve kterém dobrovolníci pracují ve prospěch například místní školy, církve nebo ekologického sdružení. (Matoušek, 2003)

Dle Tošnera a Sozanské je pro úspěšnou činnost organizace důležité nadšení profesionálů a profesionální práce s dobrovolníky. V organizaci je koordinátor, který má na starosti výběr, výcvik, řízení supervize a hodnocení dobrovolníků. V jeho náplni práce je také být prostředníkem mezi dobrovolníky, ostatním personálem, klienty i vedením organizace. Aby se dobrovolníci stali zdrojem trvalé pomoci a součástí organizace, je třeba uplatňování stylu řízení jako u profesionálů. Organizace si musí uvědomit, že dobře připravený dobrovolnický program pomůže zvýšit její výkonnost i profesionalitu. (Tošner, Sozanská, 2002)

Dle Křížové by se dobrovolnická činnost v organizacích dala rozdělit do třech typů:

- Chod organizace je přímo závislý na dobrovolnících (např. zajišťování rozsáhlých humanitárních akcí).
- Dobrovolníci zastávají běžnou práci profesionálů (zařízení sociální a zdravotní péče).
- Dobrovolnictví v organizaci není sice nepostradatelné, ale významným způsobem pomáhá zkvalitňovat život klientů a naplňovat cíle organizace. (Křížová in Frič a kol., 2001)

Dobrovolníci, kteří se zúčastnili mého výzkumného šetření, vykonávají dobrovolnickou činnost v třetím typu organizace, kde sice na dobrovolnictví není organizace závislá, ale jedná se o velice významnou činnost ve prospěch klientů i profesionálních pracovníků v organizaci.

3.4.1 Získávání dobrovolníků

Jak uvádějí Tošner a Sozanská, dobrovolníci stále přicházejí a odcházejí a to daleko častěji než zaměstnanci. Získávání dobrovolníků je proto častá aktivita. Mezi nejčastější formy získávání dobrovolníků patří:

- Vývěsky, plakáty, letáky – velmi často používané, ale málo efektivní.

- Regionální vysílání, místní tisk – prostřednictvím tohoto lze velice dobře informovat veřejnost, a proto by tento způsob měl být v centru pozornosti organizací.
- Náborové akce – získávání dobrovolníků na akcích, u kterých se předpokládá větší zájem veřejnosti např. veletrhy či koncerty.
- Spolupráce s dobrovolnickými centry.
- Vysoké a střední školy – studenti dychtící po nových zkušenostech a mající odvalu dělat nové činnosti jsou v hojné míře dobrovolníky, ale je nutné přijít mezi ně a podat jim veškeré informace, leták na nástěnku nestačí.
- Osobní kontakty – forma získávání dobrovolníků, která patří mezi nejeftektivnější. (Tošner, Sozanská, 2002)

Tošner a Sozanská doporučují zkombinovat více forem získávání dobrovolníků. Je nutno počítat s pravidlem trychtýře. Po oslovení sta lidí, přijde na ukázkovou akci padesát lidí, výcvik absolvuje patnáct lidí, ale dobrovolnictví se pak bude věnovat třeba jen deset lidí, kteří ale budou dobří a motivovaní. (Tošner, Sozanská, 2002)

Výše zmiňované formy získávání dobrovolníků jsou dle Křížové, přístupem aktivním, což je cílená snaha o získávání dobrovolníků. Dalším přístupem je přístup pasivní, což předpokládá, že se dobrovolník přihlásí sám. (Křížová in Frič a kol., 2001)

3.4.2 Výběr a příprava dobrovolníků v organizaci

Výběr dobrovolníků a jejich příprava je základem toho, aby tato činnost sloužila ku prospěchu klientů v sociální práci.

„Výběr dobrovolníků je klíčovou činností, na které je závislá další spolupráce organizace a dobrovolníka. Pro výběr dobrovolníka mohou být stanovena objektivní kritéria, jejichž splnění je prověřováno (dobrovolník ho musí doložit, prokázat, nebo musí absolvovat nějaký test). Patří mezi ně např. výsledky psychotestů, výpis z rejstříku trestů, doklad o zdravotní způsobilosti. Při výběru (přijímání) dobrovolníků jsou také zkoumány motivy, které zájemce do organizace vedou. Může se stát, že dobrovolník představy organizace či požadavky dobrovolnického programu nesplní a musí být odmítnut.“ (Hloušek, Hloušková, Hanuš, 2014, s. 38)

Dle Tošnera a Sozanské lze přípravu dobrovolníků rozdělit na část obecnou a část speciální-odbornou:

- Obecná část – kde se dobrovolník dozví o svých závazcích, možnostech, potřebách i o případných omezeních. Dále se dozví o poslání a úkolech organizace, dojde k seznámení se základními dokumenty, organizační strukturou a se svojí rolí v organizaci. Také se dozví, kdo je koordinátor, kdo jsou vedoucí pracovníci a o běžném provozu organizace.
- Odborná část – je do jisté míry individuální záležitost, pracovník výcviku by měl mít na paměti zájmy a motivy dobrovolníka a zároveň zájmy organizace. Bude-li pracovat dobrovolník například s nezletilými dětmi, je vhodné posouzení psychologa. Vhodná je i metoda hraní rolí, při které si dobrovolníci vyzkouší nejen svou roli, ale i roli klienta i spolupracovníků. (Tošner, Sozanská, 2002)

3.4.3 Koordinace dobrovolníků

Dle Tošnera a Sozanské je koordinátor klíčová postava dobrovolnického managementu. Jeho náplní práce je výběr a výcvik dobrovolníků, zpracování metodiky a vyhledávání činností pro dobrovolníky. Koordinátor vede a hodnotí činnost dobrovolníků a je kontaktní osobou mezi dobrovolníky, zaměstnanci, vedením i klienty organizace. Vede potřebnou administrativu a udržuje styk s médii. K jeho kompetencím patří i rozchod s dobrovolníkem, který se pro tuto činnost nehodí, i když on sám by tuto činnost vykonávat chtěl.

Koordinátor by měl mít možnost supervize a mělo by se jednat o osobu, která by dávala dobrovolníkům jistotu, že to, co dělají je významné a přínosné. Koordinátor je vizitkou organizace. (Tošner, Sozanská, 2002)

3.4.4 Supervize, hodnocení a ocenění dobrovolníků

Titíž autoři kladou důraz na supervizi. Ta má umožnit dobrovolníkům konzultovat svoje pocity a postoje, které z jejich činnosti pramení. Na druhou stranu supervize může chránit zájem klienta, jestliže jsou aktivity dobrovolníka nevhodné. Supervize je vhodná také kvůli tomu, že u dobrovolníka hrozí ne ani tak syndrom vyhoření, jako ztráta motivace, tudíž je to obrana před odchodem dobrovolníka.

Zároveň se na supervizi dobrovolník může dočkat ocenění a respektu. V tomto směru se supervize jeví jako naprosto nenahraditelná.

Dobrovolníci si nepochybně zaslouží být hodnoceni a pro celou společnost je důležité vědět, že dobrovolnictví není jen o lidskosti, ale že se jedná i o ekonomický přínos. Každá organizace by měla ocenit činnost svých dobrovolníků, ať už formou setkání spojeném s veřejným oceněním, uvedením jmen dobrovolníků ve výroční zprávě, pozváním dobrovolníků na výlet nebo zajištěním volných vstupenek na různé sportovní či kulturní akce.

Zpětná vazba má nesmírnou důležitost, neboť přispívá ke zlepšení kvality dobrovolnické práce a zlepšuje tím pozitivní atmosféru v organizaci. (Tošner, Sozanská, 2002)

Shrnutí

V teoretické části mé bakalářské práce jsem se v první kapitole zabývala definováním pojmu dobrovolnictví a dobrovolník, kde jsem uvedla, že pro potřeby mého výzkumného šetření se budu zabývat formálním dobrovolnictvím, které je veřejně prospěšné. Dále jsem ve stručnosti popsala historický vývoj dobrovolnictví v České republice až k současnému stavu, neboť to, jak se dobrovolnictví vyvíjelo, má vliv na postoj společnosti k němu. Poté jsem přešla na popis typů a oblastí dobrovolnictví. Z hlediska mého výzkumného šetření mě nejvíce zajímá z typů dobrovolnictví, z hlediska historického vývoje model manažerský, z hlediska cesty, kterou se dobrovolnictví ubírá, cesta zvenčí dovnitř, z hlediska role, kterou zastává dobrovolník v organizaci, spíše angažovanost dobrovolníků na volnočasových aktivitách klientů a z hlediska časového dlouhodobá opakovaná činnost dobrovolníků v organizacích. Oblast, která mě zajímá a kde dobrovolníci působí, je oblast sociální. V kapitole druhé jsem se zabývala motivací, neboť ta hraje klíčovou roli v dobrovolnické činnosti, která není ohodnocena finančně. Nejprve jsem popsala pojem motivace obecně a altruismus jako důležitý motiv pro dobrovolnictví. Poté jsem definovala typy motivací pro dobrovolnictví i nevhodné motivy pro rozhodnutí stát se dobrovolníkem. Dále jsem se věnovala výzkumům, které se zabývaly motivací dobrovolníků. Bude mě zajímat, do jaké míry se odpovědi respondentů v mém výzkumném šetření budou shodovat

s výsledky výzkumů a jaký typ motivace byl impulsem pro jejich rozhodnutí stát se dobrovolníkem. A v kapitole třetí jsem definovala pojem sociální práce a poté jsem se zabývala postavením dobrovolníků v sociální práci. Dále jsem zmínila důležitý zákon o dobrovolnické službě, který upravuje podmínky, za kterých dobrovolníci vykonávají svoji činnost. Poté jsem se zajímala o formální dobrovolnictví, to znamená, že činnost dobrovolníků je řízena organizací, která koordinuje dobrovolníky. Pro mé výzkumné šetření mě zajímá činnost dobrovolníků v organizacích, které se zabývají sociální prací, v souladu se zaměřením celé bakalářské práce.

Metodická část

4 Metodologické ukotvení výzkumných aktivit

V teoretické části mé práce jsem se zabývala dobrovolnictvím v sociální práci, postupovala jsem od obecnějších témat ke konkrétnějším – od obecného definování pojmu dobrovolník a dobrovolnictví, vývojem dobrovolnictví na území České republiky, typy a oblastmi dobrovolnictví, k motivaci dobrovolníků a poté k definování pojmu sociální práce. V konečné fázi teoretické části jsem se věnovala formálnímu dobrovolnictví v sociální práci s přihlédnutím k zákonu o dobrovolnické službě. Tudíž byl naplněn obsah teoretické části, kde bylo mým cílem osvětlit základní pojmy, pro lepší pochopení části metodické.

V metodické části budu formulovat hlavní výzkumný cíl a cíle dílčí. Zvolila jsem metodu kvalitativního výzkumu, a proto se v další části budu věnovat popisu této metody. Dále se budu věnovat popisu výzkumné techniky. Následovat bude popis, jakým způsobem došlo k výběru respondentů výzkumného šetření

4.1 Hlavní cíl a dílčí cíle výzkumného šetření

Hlavním cílem výzkumného šetření mé bakalářské práce, Dobrovolnictví jako součást sociální práce, je zjistit, jak vnímají dobrovolníci téma dobrovolnictví v kontextu motivace, výkonu dobrovolnické činnosti a reakcí okolí.

K tomu, abych zjistila postoje dobrovolníků k těmto tématům, jsem si zvolila dílčí cíle, které by měly, prostřednictvím otázek a podotázek, osvětlit tematiku, která je cílem mého výzkumného šetření. Jednotlivá témata, ze kterých vycházejí formulace dílčích cílů, byla popsána v kapitolách teoretické části. Tyto dílčí cíle jsou:

- Dílčí cíl 1 – Zjistit, jak dobrovolníci vnímají svoji vlastní motivaci k dobrovolnické činnosti.

Motivace jako hnací motor každého lidského konání je zvláště u dobrovolníků velice důležitý faktor. Motivací pro účely této práce myslím to, co člověka vede, aby šel někomu pomáhat a nedostal za to finanční odměnu. Mým cílem je zjistit, jaká byla prvotní motivace respondentů k dobrovolnictví. Dále mě zajímá, zda dobrovolnictví splnilo původní očekávání respondentů a v čem spatřují přínos této činnosti pro svůj

život. V teoretické části jsem se tomuto tématu věnovala v druhé kapitole s názvem Motivace dobrovolníků, zvláště pak v podkapitole Význam motivace pro dobrovolníka, v podkapitole Druhy motivací k dobrovolnictví a v podkapitole Faktory vedoucí k dobrovolnictví.

- Dílčí cíl 2 – Zjistit, jak dobrovolníci vnímají výkon své dobrovolnické činnosti.

Zajímá mě počátek dobrovolnické činnosti respondentů a také jak reflektují svůj výkon v podmínkách, jaké jim nastavila vysílající a přijímající organizace. Dále se budu zajímat o to, jestli respondenti postrádají něco v současné legislativě, co by jim usnadnilo dobrovolnickou činnost a jak vnímají své klienty a činnosti, které s nimi provozují. V teoretické části jsem se tomuto tématu věnovala v kapitole třetí, Dobrovolnictví v sociální práci, zvláště pak v podkapitole Pozice dobrovolníka v sociální práci a v podkapitole Formální dobrovolnictví.

- Dílčí cíl 3 – Zjistit, jak dobrovolníci vnímají reakce okolí na dobrovolnickou činnost.

Reakce blízkého i vzdáleného okolí mohou být různé, od nepochopení přes výsměch až po obdiv a mě zajímá, jak respondenti vnímají tyto reakce ze strany blízké rodiny i ze strany širšího okolí. Dále mě zajímá, jak se respondenti vnímají v české společnosti z pohledu své činnosti. V teoretické části jsem se tomuto tématu věnovala hlavně v kapitole druhé Motivace dobrovolníků a to v podkapitole Postoje veřejnosti k dobrovolnictví. Reakce okolí na dobrovolnictví má spojitost s kapitolou první, Dobrovolnictví, konkrétně s podkapitolou Vývoj dobrovolnictví na území České republiky.

Tab. 1 Tabulka transformačních kroků

Dílčí cíl	Výzkumná technika	Zdroj zjištění	Otázky do rozhovoru
DC 1	Rozhovor Písemné dotazování	Dobrovolníci v sociální práci	1) Jaká byla Vaše motivace pro rozhodnutí stát se dobrovolníkem?
			2) V čem spatřujete přínos dobrovolnictví pro Váš život?
			3) Splnila dobrovolnická činnost Vaše původní očekávání?
DC 2	Rozhovor Písemné dotazování	Dobrovolníci v sociální práci	4) Jakým způsobem jste se k dobrovolnictví dostal/a?
			5) Jak jste spokojený/á s přístupem vysílající i přijímající organizace?
			6) Jaké činnosti se svými klienty provozujete a jak na Vás reagují?
			7) Je něco, co postrádáte v současné legislativě, co by Vám usnadnilo Vaši dobrovolnickou činnost?
DC 3	Rozhovor Písemné dotazování	Dobrovolníci v sociální práci	8) Jak vnímáte reakce ze strany Vaší rodiny na zjištění, že jste se stal/a dobrovolníkem?
			9) Jak vnímáte reakce na Vaše dobrovolnictví ze strany širšího okolí (v zaměstnání, u přátel, u vzdálených příbuzných, v sousedství)?
			10) Jak se vnímáte jako dobrovolník uvnitř české společnosti?

Pramen: vlastní tvorba

4.2 Výzkumná metoda

Jak jsem již výše uvedla, pro toto výzkumné šetření jsem zvolila kvalitativní metodu výzkumu. Dle významného metodologa Creswella lze kvalitativní výzkum definovat takto: „*Kvalitativní výzkum je proces hledání porozumění založený na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému. Výzkumník vytváří komplexní, holistický obraz, analyzuje různé typy textů, informuje o názorech účastníků výzkumu a provádí zkoumání v přirozených podmínkách.*“ (Creswell, 1998 in Hendl, 2005, s. 50)

Dle Dismana je kvalitativní výzkum definován jako šetření, které je nenumerické a které interpretuje sociální realitu. Cílem tohoto výzkumu je odhalení významu sdělovaných informací. (Disman, 2002) Dle Švaříčka lze kvalitativní metodu definovat, a to:

- Dle použité metody sběru dat - kvalitativní výzkumníci používají rozhovor, jehož cílem je získat komplexní a detailní informace o jevu, který se studuje.
- Dle metody usuzování - kvalitativní metodologie je založená na indukci, což je obecná metoda usuzování, ve které závěry překračují informace, které byly na počátku výzkumu.
- Dle typů dat - v kvalitativním výzkumu se používají zejména tyto tři typy dat: Data z rozhovorů, data z pozorování a data z dokumentů.
- Dle způsobu analýzy dat - data získaná kvalitativním výzkumem se musí analyzovat a interpretovat. Můžeme tak i získat jiné typy závěrů. (Švaříček, Šed'ová a kol. 2007)

Z výše uvedeného lze tedy, dle autorů, vyvodit definici kvalitativního přístupu: „*Kvalitativní přístup je proces zkoumání jevů a problémů v autentickém prostředí s cílem získat komplexní obraz těchto jevů založený na hlubokých datech a specifickém vztahu mezi badatelem a účastníkem výzkumu. Záměrem výzkumníka provádějícího kvalitativní výzkum je za pomoci celé řady postupů a metod rozkrýt a reprezentovat to, jak lidé chápou, prožívají a vytvářejí sociální realitu.*“ (Švaříček, Šed'ová a kol. 2007, s. 17)

Jak uvádí Hendl, výzkumník vybírá na začátku téma základní výzkumné otázky. Tyto otázky může během výzkumu měnit či doplňovat. Proto se kvalitativní výzkum dá považovat za pružný typ výzkumu. Výzkumník hledá informace, které přispějí k osvětlení otázek, seznamuje se s novými lidmi a pracuje v terénu. (Hendl, 2005)

4.2.1 Výhody a nevýhody kvalitativního výzkumu

Dle Hendla jsou přednosti kvalitativního výzkumu následující:

- Výzkumník získá podrobný vhled i popis při jeho zkoumání jedince, skupiny i události či fenoménu.
- Fenomén výzkumník zkoumá v přirozeném prostředí.
- Výzkum umožní studovat procesy a navrhovat teorie.
- Výzkum dobře reaguje na místní podmínky.

Dále je třeba uvést i nevýhody tohoto výzkumu:

- Informace, které výzkumník získá, se leckdy nedají zobecnit na populaci ani do jiného prostředí.
- Je obtížné testovat teorie a hypotézy.
- Analýza dat a sběr dat jsou často velmi časově náročné akce.
- Výsledky výzkumu mohou být snadněji ovlivnitelné výzkumníkem a jeho osobními preferencemi. (Hendl, 2005)

Domnívám se, že metoda kvalitativního výzkumu slouží dobře jako nástroj, který, i přes výše uvedené nedostatky, je vhodný ke zprostředkování sociální reality. Metodu kvalitativního výzkumu jsem si zvolila pro mé výzkumné šetření také proto, že moji snahou je dostat se do podstaty problematiky a to mi tato metoda umožní.

4.3 Technika dotazování

Pro svoje výzkumné šetření jsem si zvolila techniku polostrukturovaného rozhovoru. Tento druh rozhovoru jsem si vybrala z různých typů rozhovoru. Jak uvádí Švaříček: „*Cílem hloubkového a polostrukturovaného rozhovoru je získat detailní a komplexní informace o studovaném jevu...*“ (Švaříček, Šedřová a kol. 2007, s. 13)

Dle Miovského jde o nejrozšířenější druh rozhovoru, který řeší nevýhody, které má nestrukturovaný nebo plně strukturovaný rozhovor. Na začátku je potřeba si vytvořit určité schéma a připravit okruh otázek, na které se výzkumník ptá respondentů. Tyto otázky pak tvoří určité jádro, které představuje minimum toho, co by se mělo probrat. Je možno měnit pořadí těchto otázek, což je jednou z výhod tohoto typu rozhovoru. Výzkumník si od respondenta může nechat vysvětlit a upřesnit, jak danou věc myslí. Výzkumník může klást doplňující otázky, tak jak to užitečné vzhledem k cílům výzkumného šetření. Určitou nevýhodou tohoto typu rozhovoru může být to, že výzkumník neudrží strukturu otázek a získá tím údaje, které nejsou relevantní k cílům výzkumného šetření. (Miovský, 2006)

I přes výše uvedené možné riziko techniky polostrukturovaného rozhovoru, jsem si tento typ rozhovoru zvolila, neboť se mi jevil, jako nejvhodnější pro účely mého výzkumného šetření. Umožnil mi určitou volnost a možnost pružně reagovat na vzniklé situace. Zvolila jsem otevřené otázky. K rozhovorům jsem použila nahrávací zařízení, na které jsem respondenty upozornila. Všichni souhlasili se záznamem svých odpovědí. Dále jsem respondentům sdělila, že jejich identitu zachovám v anonymitě a že také bude zachována i anonymita organizací, které respondenty vyslaly a přijaly k dobrovolnické činnosti. Rozhovory byly prováděny na místě, kde bylo zachováno soukromí respondentů. Poté jsem nahrané rozhovory z důvodu jejich analyzování přepsala do počítače transkripcí. Přepis jednoho z rozhovorů uvádím v příloze této práce.

V jednom lůžkovém zařízení pro seniory, které jsem oslovila, dobrovolníci odmítli rozhovor z důvodu, že si nepřáli být nahráváni. Zato ale projevíli ochotu odpovědět na mé otázky písemnou formou a byli velice spokojeni, neboť to pojali jako svou sebereflexi. Včlenila jsem tedy do svého výzkumného šetření metodu písemného dotazování.

4.3.1 Výběr souboru respondentů

Výběr respondentů byl záměrným výběrem, jehož kritéria byly, aby respondenti vykonávali dobrovolnickou činnost v organizacích, které se zabývají sociální prací a to v délce minimálně půl roku. Dalším kritériem bylo, aby dobrovolníci byli v přímém kontaktu s klienty a nezabývali se například pouze administrativou.

Nyní stručně představím respondenty, kteří se zúčastnili mého výzkumného šetření technikou polostrukturovaného rozhovoru. Jedná se o osm dobrovolníků, které jsem před začátkem rozhovorů informovala o nahrávání těchto rozhovorů a také jsem je ubezpečila, že tyto rozhovory budou probíhat v naprosté anonymitě. Namísto jmen respondentů jsem použila zkratky T1-T8.

Respondentce T1 je 23 let, má středoškolské vzdělání v sociální oblasti, pracuje jako dělnice. Dobrovolnické činnosti se věnovala přes tři roky v neziskové organizaci, která pomáhá rodinám, které mají děti v pěstounské péči. Docházela dle potřeby, neboť v rámci její dobrovolnické činnosti probíhaly víkendové akce, tábory a hlídání dětí při školení rodičů.

Respondent T2 je jediný muž v mém výzkumném šetření. Je mu 52 let, má středoškolské vzdělání, doba působení jako dobrovolník, byť mnoho let jako neorganizovaný, je patnáct let a to v lůžkovém zařízení pro seniory. Dochází dle časových možností a dle kulturních akcí, kterých se aktivně zúčastňuje.

Respondentce T3 je 25 let, má vyšší odborné vzdělání, pracuje jako sociální pracovnice. Dobrovolnictví se věnovala přes tři roky jednou týdně nebo dle uskutečňovaných akcí a prázdnin v nízkoprahovém zařízení pro děti a mládež.

Respondentce T4 je 48 let, má středoškolské vzdělání, donedávna pracovala jako administrativní pracovnice, nyní nezaměstnaná. Dobrovolnictví se věnuje necelý rok i několikrát týdně v lůžkovém zařízení pro seniory.

Respondentce T5 je 50 let, má středoškolské vzdělání, pracuje jako administrativní pracovnice. Dobrovolnictví se věnuje šest měsíců v neziskové organizaci, která pomáhá multiproblémovým rodinám. Dochází jednou týdně.

Respondentce T6 je 35 let, má středoškolské vzdělání, pracuje jako dělnice. Dobrovolnictví se věnuje tři roky jednou týdně v lůžkovém zařízení pro seniory.

Respondentce T7 je 18 let, studuje střední školu. Dobrovolnictví se věnuje půl roku na oddělení LDN v nemocnici a dochází tam jednou týdně.

Respondentce T8 je 18 let, studuje střední školu. Dobrovolnictví se věnuje půl roku v lůžkovém zařízení pro seniory a dochází tam jednou týdně.

Jak již zmiňuji výše, během výzkumného šetření došlo k situaci, že dobrovolníci v jednom lůžkovém zařízení pro seniory, odmítli udělat rozhovory, ale odpověděli na mé otázky písemně.

Jedná se o deset žen ve věkovém rozmezí 32-65 let, které pracují jako dělnice, administrativní pracovnice anebo již jsou v důchodu. Do zařízení chodí většinou jednou týdně, doba jejich působení v dobrovolnické činnosti je v rozmezí půl roku až sedm let. Respondentky jsem označila namísto jmen zkratkami P1-P10.

4.4 Průběh výzkumného šetření

Na teoretické části svého výzkumného šetření jsem započala pracovat v průběhu měsíce června 2015, kdy jsem formulovala cíl bakalářské práce a cíle výzkumného šetření a vytvořila jsem si osnovu teoretické části textu.

Od července 2015 jsem studovala literaturu k tématu dobrovolnictví. Také jsem se zaměřila na základní pojmosloví a započala jsem pracovat na teoretické části textu. Od prosince 2015 jsem realizovala výzkumné šetření a průběžně pracovala na textu, jak teoretické tak metodické části. V březnu 2016 došlo ke zpracování závěrů výzkumného šetření a k dokončení textu práce.

V rámci svého výzkumného šetření jsem oslovila organizace v okolí místa mého bydliště, kde působí dobrovolníci v sociální práci. Některé organizace neměly příliš zájem o to, abych jejich dobrovolníky „vyrušovala“ z práce, u některých jsem problém neměla. Mnou oslovené organizace se tedy dotázaly dobrovolníků a někteří z nich projevíli o moje výzkumné šetření zájem. Dobrovolníci, kteří se zúčastnili mého výzkumného šetření, jsou tudíž z několika organizací. V jedné organizaci neměli dobrovolníci zájem o rozhovory, zato uvítali, že by pouze písemně reagovali na mé otázky, což učinili všichni a brali to dokonce, dle jejich vyjádření, jako svou sebereflexi. Proto, u těchto dobrovolníků, jsem zvolila metodu písemného dotazování.

Dále jsem se rozhodla oslovit studenty sociální práce a zjistila jsem, že někteří z nich se zabývali nebo stále zabývají dobrovolnictvím a byli ochotni zúčastnit se mého

výzkumného šetření a podělit se tak o své zážitky z dobrovolnické činnosti. Velice jsem tuto možnost uvítala, neboť u těchto studentů se skloubila dobrovolnická činnost se studiem sociální práce. Někteří z nich se dokonce díky dobrovolnictví dostali ke studiu sociální práce a někteří naopak díky studiu sociální práce poznali dobrovolnictví.

Pro moje výzkumné šetření jsem jako nejvhodnější možnost zvolila metodu polostrukturovaných rozhovorů. Tyto rozhovory jsem transkripcí přepsala do počítače. *„Transkripce se nazývá proces převodu mluveného projevu z interview nebo ze skupinové diskuze do písemné podoby. Jedná se časově o velmi náročnou proceduru. Pro podrobné vyhodnocení je však transkripce podmínkou.“* (Hendl, 2005, s. 208)

4.4.1 Rizika výzkumného šetření

Jako riziko mého výzkumného šetření se může jevit ta skutečnost, že u metody písemného dotazování jsem nemohla reagovat na odpovědi respondentů a nemohla jsem jim tudíž pokládat doplňující otázky a nemohla jsem také vidět, jaké emoce doprovázejí jejich odpovědi.

Rizikem výzkumného šetření obecně může být ovlivnění výzkumníka znalostí prostředí a činnosti. V případě mého výzkumného šetření toto riziko odpadá, neboť nikdy předtím jsem se v prostředí dobrovolnických činností nepohybovala a neznala ho.

Určité riziko by mohlo spočívat v tom, že jsem znala respondenty z řad studentů sociální práce a moje vztahy s nimi jsou na velmi dobré úrovni. Zde je ale nutno uvést, že před mým oslovením studentů jsem nevěděla, kdo z nich byl nebo je dobrovolník, a tedy nikdy předtím jsem na toto téma s nimi nediskutovala. Naopak se domnívám, že díky dobrým vztahům mezi námi, se mohli studenti více otevřít danému tématu při rozhovorech.

Rizikem mého výzkumného šetření by mohlo být, že jsem nemohla ovlivnit, jaké dobrovolníky oslovily organizace k nabídce účasti na mém šetření. Mohli to být ti, kteří jsou s činností organizace spokojeni a ne ti, kteří by mohli mít vůči organizaci určité výhrady.

Vzhledem k nevelkému počtu respondentů nedají se výsledky výzkumného šetření zobecnit ani na celou populaci ani do jiného prostředí.

Výzkumná část

5 Interpretace zjištěných skutečností

V této kapitole se budu věnovat interpretaci výpovědí respondentů v návaznosti na jednotlivé dílčí cíle výzkumného šetření. Tyto dílčí cíle jsou, zjistit, jak dobrovolníci vnímají svojí vlastní motivaci k dobrovolnické činnosti, jak vnímají svůj výkon dobrovolnické činnosti a jak vnímají reakce okolí na svoji dobrovolnickou činnost.

Jak jsem již uvedla výše, část dobrovolníků souhlasila s tím, že rozhovor s nimi budu nahrávat a poté přepisovat do počítače a pro část dobrovolníků bylo schůdnější odpovědět na mé dotazy písemně. Použila jsem tedy metodu polostrukturovaného rozhovoru a metodu písemného dotazování. Pro analýzu údajů jsem použila techniku otevřeného kódování. *„Kódování obecně představuje operace, pomocí nichž jsou údaje rozebrány, konceptualizovány a složeny novým způsobem. Při otevřeném kódování je text jako sekvence rozbit na jednotky, těmto jednotkám jsou přidělena jména a s takto nově pojmenovanými (označenými) fragmenty textu potom výzkumník dále pracuje.“* (Švaříček, Šeďová, 2007, s. 211)

Dle Hendla je možno přistoupit k analýze pomocí kódování, což je prohledávání dat s cílem, aby výzkumník našel pravidelnosti a ohodnotil jejich jednotlivé části. Dalším krokem je výsledky tohoto ohodnocení interpretovat jako celek. (Hendl, 2005)

Po uskutečnění rozhovorů, které jsem se souhlasem respondentů nahrávala, jsem si tyto nahrané rozhovory přepsala do počítače. Poté jsem provedla jejich analýzu. Odpovědi respondentů jsem rozdělila na jednotky, těmto jednotkám jsem přiřadila kódy. Jednotky byly okruhy odpovědí a ty byly shodné s jednotlivými dílčími cíly. V jednotlivých odpovědích bylo pak možno najít body, které byly shodné a body, které se od sebe lišily. Při analýze písemného dotazování byl postup stejný. Jsem si vědoma, že výsledky mého výzkumného šetření nejsou obecně platné a týkají se pouze zkoumaných respondentů.

5.1 Interpretace výstupů dílčího cíle 1

Ve svém výzkumném šetření jsem zjišťovala, ve kterém okamžiku ve svém životě se dobrovolníci rozhodli k tomu vykonávat dobrovolnickou činnost a jaká

motivace je k tomu vedla. Dále bylo cílem mého šetření zjistit, v čem dobrovolníci spatřují přínos pro jejich život a zda jejich dobrovolnická činnost splnila očekávání, se kterým do této činnosti šli. Každá kategorie je totožná s otázkami v rozhovorech navazujícími na dílčí cíl 1.

Kategorie 1: Prvotní motivace k dobrovolnictví

Prvotní motivace k dobrovolnické činnosti je u respondentů různorodá. Ale jsou některé aspekty, které převažují. U mladších dobrovolníků převládá motivace egoistická nebo také reciproční a to touha zkusit něco nového, získat zkušenosti a též vědomí toho, že by jim dobrovolnická zkušenost mohla pomoci v nalezení vhodného zaměstnání.

Další častá motivace dobrovolníků byla jejich potřeba pomáhat druhým. K tomu uvádí respondentka T5: „*Asi jsem to měla v sobě, mám potřebu nějak pomáhat. Vždycky jsem byla ta, která se snažila vcítit do lidí, do jejich problémů, no a když jsem mohla pomoci, tak vždycky jsem pomohla.*“ U těchto respondentů se jedná o altruistickou motivaci, i když u této respondentky vidím i určité znaky motivace konvenční, kdy má v sobě zakódované určité normy, možná i nastavené z rodinného prostředí. Tady se jedná o rozhodování ve prospěch klientů, respondentka nemyslí na sebe. Chce udělat to, co cítí jako správné.

Velice často byl prvotní impulz k dobrovolnictví poznání skutečnosti, se kterou se předtím respondenti nesetkali. Jednalo se o nemoc dcery nebo o nemoc v širší rodině, ale ve více případech byly prvotním impulzem návštěvy blízkých příbuzných v zařízeních pro seniory. Poprvé ve svém životě tam uviděli ty opuštěné, nemocné staré lidi. A tehdy měli velkou touhu „něco udělat“, aby těm lidem bylo lépe. To dokládá výrok respondenta T2: „*No, a když jsem tam chodil takhle často, tak jsem prostě pochopil, když to řeknu, jak to je, co to je za hrůzu, když se člověk probudí, kouká do stropu a čeká, až bude večer..... Tak mě prostě tenkrát napadlo, jako co kdybych jako těm lidem mohl to, v uvozovkách, čekání něčím zpříjemnit....* „ U těchto respondentů převažuje altruistická motivace. Obětovali svoje pohodlí, aby šli pomáhat. Nemysleli přitom na sebe.

Mezi další motivy respondenti uváděli nudu v důchodu, pocit osamělosti, pocit nevyužitého času. Tyto motivace vnímám spíše jako nevhodné, neboť tyto pocity

ukazují na přílišnou sebestřednost respondentů. Přesto, je-li klientovi pomoheno, neptáme se příliš, co toho kterého dobrovolníka ku pomoci vedlo. Cíl je splněn. Ale je potřeba, aby dobrovolníci vnímali svoje pocity, tak aby v konečném důsledku nevedly k poškození klienta.

Kategorie 2: Přínos dobrovolnictví pro život dobrovolníka

Většina respondentů uvedla jako přínos pro svůj život pocity potřebnosti a užitečnosti, které získali dobrovolnickou činností. Příkladem je odpověď respondentky T5: *„Pro mě je to naplnění, mám z toho dobrý pocit, cítím se potřebná.“* Je vidno, že respondentům, kteří uváděli přínos v tom, že se cítí užiteční a potřební, tyto pocity v předchozím životě chyběly. Otázkou je, jestli to je úplně nejvhodnější motivace, neboť dobrovolnictví se může stát do určité míry závislostí, bez níž by respondenti cítili ve svém životě prázdno. Domnívám se, že je lepší ta motivace, která klade na první místo zájem klientů a poté to může přinést užitek i dobrovolníkovi samotnému, ale jen jako přidaná hodnota a ne hlavní cíl.

Jako další přínos pro svůj život respondenti uvádějí osobní zkušenost a nové podněty do života. To nejlépe vystihuje odpověď respondentky T4: *„...taky mě to dalo moc, když si s těma lidma povídám, někdy si říkám, jestli pomáhám já jim nebo oni mně. Oni maj ten životní nadhled, zkušenosti, maj nám mladším co nabídnout...“* Tento přínos se mi jeví již jako příhodnější. Respondentka prvotně sleduje svůj prospěch v podobě nových zkušeností, ale zároveň je to přínos pro klienty, kteří tak získají nové zkušenosti a zážitky od ní. Dobrovolnictví je tak užitečné pro obě strany.

Dle odpovědi respondentky P6 je přínosem: *„jiný úhel pohledu na smysl a kvalitu života“* a pro respondentku P10 je přínosem poznání skutečnosti o oboustranně předávané radosti: *„Vím, že někomu dělám radost a to přináší radost mně.“* Dle zážitků respondentky P6 a i jiných respondentů je evidentní změna úhlu pohledu na život. Tak dlouho rozdávají ze sebe to nejlepší, až se jim úplně změní náhled na život. Vidí smysl života v jiných věcech, než předtím. Poznali příliš mnoho utrpení, než aby zůstali vnitřně stejní. Poznali, že život má cenu, je-li prožit smysluplně v pomoci druhým. Tento vnitřní pocit, který jim dodává sílu a radost, by jim mohl leckdo závidět, ale

zadarmo to není, i když tím samozřejmě nemyslím peníze. Je to o úsilí, odvaze i trpělivosti.

Pro mladší respondenty je přínosem dobrá praxe pro budoucí pracovní uplatnění a navázání nových kontaktů s lidmi. Tato zkušenost je pro mladé k nezaplacení. Poznamenává je to v dobrém na celý jejich život. Budou si více vážit všeho, co do té doby považovali za samozřejmé. Získají i nové přátele. Dobrovolnictví není ztráta pro život, ale naopak výhra.

Kategorie 3: Naplnění původního očekávání

Lze uvést, že většině se původní očekávání, se kterým do dobrovolnické práce šli, naplnilo. U některých to bylo proto, že přesně věděli, co je čeká, protože do zařízení chodili za blízkým příbuzným. To nejlépe ilustruje odpověď respondentky T6: „*Tím, že jsem to prostředí už dopředu znala, věděla jsem, do čeho jdu a jaký lidi tam eventuelně jsou, takže určitě ano.*“ Znalost prostředí je pro respondenty výhodou. Dalo by se říci, že už není místo pro překvapení. U těchto respondentů je vysoká pravděpodobnost, že u dobrovolnictví zůstanou, neboť jejich očekávání se plně kryje s realitou.

Někteří respondenti uvádějí dokonce, že dobrovolnictví jim dalo více, než čekali. To uvádí respondentka T4, která do dobrovolnictví šla s určitými obavami: „*.....dalo mě to víc, než jsem od toho čekala, myslela jsem si, že to bude horší....bála jsem se, jak s těma lidma budu mluvit, že třeba to nebudu umět s nima komunikovat, ale naprosto v pohodě.*“ U respondentky T4 je vidno, že v počátcích se u ní vyskytoval strach z neznámého. Poté byla sama překvapena, jak vše zvládá. Někdy se bojíme příliš dopředu, abychom nakonec zjistili, že není, čeho se bát. Vyhrává ten, kdo si strach příliš nepřipouští.

Našli se i respondenti, které dobrovolnická činnost překvapila, jak uvádí respondentka P7: „*Překvapila mne a to jak v negativním, tak v pozitivním smyslu.*“ Z tohoto výroku je zřejmé, že očekávání respondentky se míjela s realitou. Zřejmě čekala něco zcela jiného, nicméně u dobrovolnictví zůstala, takže se jí podařilo přizpůsobit realitě.

Vyskytla se i mírná nespokojenost v případě respondentky T7, která očekávala větší zájem ze strany vysílající organizace: „*Myslela jsem si, že budeme víc v kontaktu s tou organizací, která nás tam vyslala.*“ Zde respondentka T7 narazila ve svém mladém věku na životní realitu. Najednou se cítila osamocena. Vysílající organizace většinou nemají tolik pracovníků, kteří by se věnovali dobrovolníkům, které vyslaly do přijímající organizace. Spíše se nabízí řešení v zájmu přijímající organizace o dobrovolníky na svém pracovišti.

Shrnutí dílčího cíle 1:

Z mého výzkumného šetření vyplývá, že u většiny respondentů převládá motivace egoistická nebo také reciproční. To znamená, že člověk sleduje své vlastní zájmy, ale také chce být užitečný pro druhého. Takovou motivací u respondentů je například snaha navázat nové kontakty, získat nové přátele a získat zkušenost do života. U některých respondentů převládala motivace altruistická, kdy tváří v tvář utrpení a bolesti, nevnímali svoje osobní potřeby, ale chtěli pomoci druhým lidem v nouzi. Dalo by se to přiřadit také k motivaci nerozvinuté, ve které je podstatné vědomí smysluplnosti dobrovolnické činnosti. Dle mého názoru konvenční nebo také normativní motivace byla u respondentů zastoupena také, ale v menší míře. Jako spíše nevhodné motivy k dobrovolnictví se mi jeví pocity nudy nebo osamělost, které ukazují na přílišnou sebestřednost respondentů.

Většina respondentů uvedla, že přínosem dobrovolnictví pro jejich život, je pocit užitečnosti a potřebnosti. Pro respondenty jsou také přínosem nové podněty a zkušenosti, které získali. Mladší dobrovolníci vidí jednoznačně přínos dobrovolnictví při hledání pracovního uplatnění. Původní očekávání, se kterým respondenti šli do dobrovolnické činnosti, byla u většiny naplněna. Někteří uváděli, že skutečnost i předčila jejich očekávání v pozitivním směru. Ojediněle se vyskytlo i určité zklamání z poznání skutečnosti.

5.2 Interpretace výstupů dílčího cíle 2

Zjišťovala jsem, jakým způsobem se respondenti k dobrovolnictví dostali a jak jsou spokojeni s přístupem vysílající a přijímající organizace. Někteří vykonávají svou činnost jen pod jednou organizací. Dále mě zajímalo, jaké činnosti dobrovolníci se

svými klienty vykonávali a jak na ně klienti reagovali. Na závěr se dotazují, jestli je něco, co dobrovolníci postrádají v současné legislativě, co by jim mohlo usnadnit jejich činnost. Každá kategorie je totožná s otázkami v rozhovorech navazujícími na dílčí cíl 2.

Kategorie 1: Počátek dobrovolnické činnosti

Z mého výzkumného šetření vyplynulo, že počátky dobrovolnické činnosti jsou rozdílné. Mnozí z respondentů poté, co se dozvěděli o dobrovolnictví prostřednictvím internetových stránek, známých či pořadu v televizi, sami oslovili organizaci, ve které působí dobrovolníci. Také oslovili sami organizaci v případech, kdy do zařízení chodili navštěvovat blízké příbuzné, tak jak uvádí respondentka T4: „...šla jsem přímo za sociální pracovníci, aby se domluvila ta dobrovolnická činnost a dala mě podepsat smlouvu o dobrovolnictví....“ Tito respondenti, v době, kdy došlo k přímému styku s klienty těchto zařízení a s jejich problémy, si uvědomili, že musí „něco“ udělat, aby těm lidem alespoň trochu pomohli v jejich nelehkém životě. Někde je zařízení, které bylo pouze přijímající organizací, odkázalo na organizaci, která koordinuje dobrovolníky, aby skrze ni došlo k formálnímu začlenění do dobrovolnické činnosti sepsanou smlouvou, tak jak uvádí respondentka T3: „Pak už jsem sama projevila zájem o dobrovolnictví, a proto mě nízkoprahové zařízení odkázalo na vedoucí oddělení sociálních věcí na Městském úřadě.“

Mladé dobrovolníky oslovily organizace nejprve ve škole a poté došlo k další spolupráci, jak uvádí respondentka T1: „, Jak jsem říkala, oslovili mě ve škole, tak jsem tam šla zjistit, co to obnáší, no a kývla jsem na to....“ Zde se projevil úspěch organizací, které jsou aktivní v nabídce dobrovolnictví hlavně formou přímého kontaktu se studenty na středních školách. Čtyři respondentky v mém výzkumném šetření se touto formou k dobrovolnictví dostaly. Samy by do těch organizací nešly, protože se předtím o dobrovolnictví nezajímaly. Myslím si, že to je ta cesta, jak „přilákat“ co nejvíce dobrovolníků.

Respondentka T5 uvádí, že k dobrovolnictví jí přivedla kolegyně: „No, moje kolegyně mi vždycky sdělovala své zážitky a dojmy z dobrovolnictví.....Tak mi nandala brouka do hlavy a já nad tím začla přemýšlet...“ Vliv rodiny a přátel není také

nezanedbatelný. Jestliže respondentka byla s kolegyní v každodenním kontaktu, tak to v ní zanechalo dojem a touhu to také zkusit. Jsou lidé, kteří jdou ostatním příkladem a dokážou druhé nadchnout pro dobrou věc.

Kategorie 2: Zhodnocení vysílající a přijímající organizace

Dle zjištění z výzkumného šetření je většina respondentů spokojena s přístupem vysílající a přijímající organizace. Spokojenost s přístupem vysílající organizace nejlépe vystihuje výrok respondenta T2: *„Jsem spokojen s vysílající organizací, teď tam přišla nová paní.....je komunikativní, když je nějaká akce, tak nás kontaktuje a ptá se, jestli máme čas. A když řeknu, já nemůžu, tak řekne, že to nevádí, že se domluvíme na jiném termínu atak. Zařizují spousta věcí, jako mě se s nima spolupracuje dobře.“*

I respondentce T7 se přístup vysílající organizace líbil: *„S vysílající organizací jsem byla spokojená o něco více než s přijímající organizací, protože nám dala veškeré informace, poskytla pomoc a domluva s nima docela ušla.“* Příliš spokojená ale nebyla u přijímající organizace: *„No, některé sestry už nás tam znaly, takže nám třeba řekly, na jaký máme jít pokoj, ale ostatní o nás nic nevěděly, tak jsme ani nevěděly, kam máme jít a ke komu.“*

Nespokojenost projevila respondentka T8 kvůli nezájmu vysílající organizace: *„....vlastně si myslím, že ta vysílající organizace tam je od toho, aby tam ty lidi dohodila, a pak se nějak zvlášť nezajímá o ty dobrovolníky.“* Z výroků respondenty T8 je cítit křivda, neboť měla nepochybně zcela jiné představy. Myslela si, že se vysílající organizace bude více zajímat o to, jak její činnost probíhá a že bude reflektovat její připomínky, které bude řešit s přijímající organizací. Takto to ale bohužel nefungovalo. Respondentka T7 se zase musela vyrovnat s nezájmem pracovníků přijímající organizace. Myslím si, že pokud si organizace chtějí udržet dobrovolníky, měly by zlepšit vzájemnou komunikaci a hlavně se více zajímat o pocity dobrovolníků. Jinak budou dobrovolníci odcházet a organizace se budou divit proč.

Některé respondenty nevyslala jiná organizace a tak uzavřeli smlouvu přímo s organizací, kde provozovali dobrovolnickou činnost. Přístup těchto „domovských“ organizací respondenti hodnotili kladně. Nejlépe spokojenost s přístupem organizace vystihuje výrok respondenty T1: *„Spokojená jsem,....řekla bych, že ty informace*

úměrně dávkovali vzhledem k mému věku a postupně mě zasvěcovali do toho, co ještě dělají. Žádný negativní zkušenosti nemám.“ Z tohoto výroku je zřejmé, že existují organizace, které si své dobrovolníky „hýčkají“ a dobrovolníci dostávají ty nejlepší podmínky pro svoji činnost. Tyto organizace si nepochybně uvědomují důležitost dobrovolníků pro jejich klienty i organizaci samou.

Kategorie 3: Činnost provozovaná s klienty a reakce klientů na dobrovolníky

Jelikož respondenti jsou z řad dobrovolníků v sociální práci a vykonávají dobrovolnictví v různých organizacích, je jejich činnost rozmanitá. Většina respondentů pracuje se seniory v lůžkových zařízeních a tomu odpovídá i náplň jejich činnosti. Za všechny tuto činnost popisuje respondentka P3: *„Čtení, vycházky v areálu, luštění křížovek, povídání si s nimi.*“ Reakce seniorů jsou vesměs kladné, i když někdy se problémy vyskytují, jak ukazuje výrok respondentky P5: *„Reagují různě, od nadšení a díky po nevraživost, zmatení.*“

Respondent T2 seniorům v rámci dobrovolnictví hraje a zpívá a klienti dle něho reagují takto: *„...nejlepší je, když člověk hraje a vidí, jak se lidi začínají usmívat, mají blažený výraz, to je to nejhezčí, co tam jako je. Zpívaj se mnou a pak člověk skončí a ptaj se, kdy přijdu zase.*“ Seniorů v lůžkových zařízeních bude neustále přibývat. Proto je činnost dobrovolníků velice záslužná. Profesionální pracovníci jsou leckdy velice vytížení, takže pomoc uvítají. Jak uvádějí někteří respondenti, kdyby tam nepřišli a neudělali seniorům program, tak oni by třeba celý den koukali do stropu, i když se personál snaží udělat maximum. Příchodem dobrovolníků senioři ožijí a alespoň na chvíli přijdou na jiné myšlenky. Rozjasní jim to dny, ve kterých již moc radosti není.

Klienti některých dobrovolníků jsou děti a respondentka T3 popisuje svoji činnost s nimi v nízkoprahovém centru: *„No tak hlavně jsem provozovala různé společenské hry s dětmi, různé prezentace zaměřené na aktuální témata. Děti mě ihned přijaly, pořád chtěly něco dělat, něco hrát.*“ A reakce dětí popisuje takto: *„Dokonce si ke mně vytvořily i důvěru a to dokonce na takový úrovni, že se mi začaly svěřovat se svými starostmi a problémy...“* Dobrovolnická činnost u dětí je vždy radost, na kterou se respondentky těšily. Tvrdily, že je to nabíjí energií a tak prázdniny nebo víkendy

dobrovolně trávily s dětmi například na táboře, než aby si užívaly volných dnů v nicedělání. Stálo jim to za to. Co dávaly, dostaly zpět.

Kategorie 4: Zhodnocení současné legislativy

Zjišťovala jsem, jaký názor mají dobrovolníci na současnou legislativu o dobrovolnictví a co si myslí, že v legislativě chybí k tomu, aby se jim usnadnila dobrovolnická činnost. Většina respondentů mi na tuto otázku neuměla odpovědět anebo jejich odpověď byla, že jim nic nechybí, což ilustruje výrok respondentky T7: „*Nevím, co obsahuje zákon o dobrovolnictví, nevím o ničem, co by mě víc usnadnilo tu práci.*“ V tomto názoru se v podstatě shodují i ostatní respondenti. Nikdo z nich si příliš nezjišťoval zákonné podmínky. Důvěřovali v tomto organizacím vysílajícím i přijímajícím, že jejich smlouvy jsou v souladu se zákonem a že jim organizace zajistí ty nejlepší podmínky pro jejich činnost. Podmínky brali tak, jak to jsou nastaveny a tak s nimi souhlasili.

Respondentce T5 chybí větší pravomoce, ale také to nedokázala konkretizovat: „*Nevím, někdy možná nějaký ty větší pravomoce, kde cítím, že by jich bylo potřeba, ale nedokážu to nějak blíž přiblížit. Abych řekla pravdu, nad tímto jsem nikdy nepřemýšlela, beru to tak, jak mi bylo řečeno.*“ Možná u respondentky T5 vznikl v průběhu její činnosti pocit bezmoci nad záležitostmi, které nemůže ovlivnit. Přesto to nedokázala specifikovat. Příkládám to k tomu, že z její strany šlo o jakousi nespokojenost, ale ne takového rázu, aby to mělo zásadní vliv na to, zda nadále bude či nebude vykonávat dobrovolnickou činnost.

Shrnutí dílčího cíle 2:

Počátek dobrovolnické činnosti je u respondentů různorodý. Někteří byli osloveni vysílající organizací a jiní sami přišli nabídnout svou pomoc. Většina respondentů uvedla spokojenost s přístupem vysílající (pokud byla) i přijímající organizace. Ojedinele někteří uvedli i připomínky k jednání organizace, když měli pocit, že se o ně příliš nezajímá.

Činností, které respondenti provozovali se svými klienty, se liší podle druhu zařízení. Se seniory převažují činnosti jako je četba, procházky, rozhovory. Dětem

dobrovolníci vymýšlejí programy, které zahrnují jak zábavnou tak vzdělávací část. Reakce od klientů respondenti popisují jako velice vstřícné. Jen někdy, zvláště u seniorů, musí dobrovolníci počítat s tím, že pod tíhou svých problémů mohou být mrzutí. Dobrovolníci nedokázali odpovědět na otázku, co postrádají v současné legislativě, co by jim usnadnilo dobrovolnickou činnost. Ojediněle se vyskytl názor, že by bylo potřeba více pravomocí, ovšem bez konkretizace v jaké činnosti.

5.3 Interpretace výstupů dílčího cíle 3

Zjišťovala jsem, v souvislosti s tímto dílčím cílem, jak respondenti vnímají reakce své blízké rodiny, reakce lidí ze širšího okolí a jak vnímají sebe jako dobrovolníky uvnitř české společnosti. Každá kategorie je totožná s otázkami v rozhovorech navazujícími na dílčí cíl 3.

Kategorie 1: Reakce ze strany blízké rodiny

Z mého výzkumného šetření vyplynulo, že většina respondentů vnímá reakce blízké rodiny jako pozitivní. Blízcí většinou chápou dobrovolnictví jako prospěšnou a užitečnou činnost, jak deklaruje i výrok respondentky P3: „*Reakce jsou pozitivní. Tento způsob volného času považují za užitečný.*“ I když někteří blízcí dobrovolníků projevují určité obavy, což dokladuje výrok respondentky P4: „*Podporují, mají strach, že jsem si toho vzala moc.*“ Také rodiče respondentky T1 byli zpočátku na rozpacích, jak ilustruje její výrok: „*..., spíš jenom taková ta starost, že jsem byla ještě mladá hodně, tak se ptali, kdo tam je, jaký jsou klienti....*“ Počáteční nedůvěra blízké rodiny se dá pochopit. Mají prostě strach z neznámého. Tento strach je o to větší, když se jedná o jejich dceru či syna. Lidem v nouzi se obvykle nevěnuje přílišná pozornost ze strany médií či společnosti. V dobách socialismu to ale bylo mnohem horší. Tito lidé byli zavřeni v ústavech mimo obydlí ostatních. Až po pádu režimu se situace počala zlepšovat. Ale rodiče mladých dobrovolníků mají z té doby často zakořeněnou nedůvěru a strach z lidí, kteří se nějakým způsobem odlišují. Ale poté, co poznají situaci, přestanou se bát a někdy i sami začnou pomáhat. Jde o to zbavit se předsudků a otevřít se okolnímu světu.

Někteří blízcí dobrovolníků jejich aktivitu vítají ze zcela osobních důvodů, jak dokazuje výrok respondentky P10: „*Jsou rádi, že se doma nenudím a nechci jim organizovat život.*“ Někdy blízcí dobrovolnickou aktivitu vítají, ovšem jen pokud se

jich to nebude týkat osobně, čemuž nejlépe odpovídá výrok respondentky T6: „*Já nejsem typ člověka, který se doma válí u televize, takže opravdu mám potřebu něco dělat, takže myslím si, že do té chvíle, když po nich nebudu nic chtít, tak nebudou mít problém.*“ Z výroku respondentky P10 lze dovodit, že se jedná o dominantní osobu, která zřejmě ráda organizuje druhým život. U této respondentky se mi jeví jako spíše nevhodné, aby člověk s její povahou dělal dobrovolnickou činnost. Vidím jí spíše jako člověka, který má rád pocit moci nad druhými a to není dobře. Ale obecně lze říci, že dobrovolníci jsou aktivní lidé, kteří mají potřebu stále něco dělat a tak to vnímají i jejich blízcí, že když už něco dělat, tak proč ne něco opravdu smysluplného. A dobrovolníci to tak vnímají samozřejmě také.

Kategorie 2: Reakce ze strany širšího okolí

Dle zjištění lze reakce okolí dobrovolníků, např. od kolegů, sousedů, přátel, zařadit do třech skupin:

První skupina lidí dobrovolníky chápe a obdivuje a dokonce uvažuje o připojení se k dobrovolnictví, což nejlépe vystihuje výrok respondentky T3: „*Mnoho lidí mě spíše obdivovalo, že chci dělat něco, co mě vnitřně naplňuje a nepodlívá to žádný finanční odměně.*“ Obdobně na to reagovalo okolí respondentky T1: „*Chtěli i o tom víc vědět a třeba se i zajímali, že by taky začali chodit.*“ Z šetření také vyplynulo, že problém nejspíše tkví v nízké informovanosti o dobrovolnictví od organizací. Možná by také bylo dobré, kdyby nabídka k dobrovolnictví byla cílená dle věkové kategorie. Na jinou nabídku slyší mladí, na jinou lidé ve středním věku a na jinou senioři. V šetření zaznělo, že opravdu nestačí leták ve škole na nástěnku, důležité je s lidmi mluvit a nejlépe ať mluví sami dobrovolníci. Nejlepší je jít příkladem a nadchnout tak ostatní.

Druhá skupina lidí dobrovolnickou činnost sice obdivuje, ale zároveň říkají, že oni by to nedělali. Tuto skutečnost ilustruje výrok respondentky T6: „*.....,tak oni řeknou no dobře, ale já bych to nedělala, není na to tak úplně každéj stavěnej...*“ K tomuto výroku bych chtěla dodat, že plno lidí cítí respekt vůči dobrovolníkům, ale sami odvahu k dobrovolnictví nenajdou. Jedním z důvodů by mohla být velice nízká informovanost a malá angažovanost ze strany vysílajících i přijímajících organizací. Lze to doložit na náborových akcích vysílajících organizací na středních školách, kterým se daří mladé lidi

nadchnout pro dobrovolnictví, i když ne každý potom u této činnosti vydrží. Ale ti, co zůstanou, bývají stabilní posilou dobrovolnických týmů.

Třetí skupina lidí se vyznačuje negativistickým pohledem na dobrovolnictví. Mnozí lidé nemohou ani uvěřit, že někdo dělá nějakou práci pro druhé bez finanční odměny. Jejich pohled na svět je diametrálně odlišný od pohledu dobrovolníků, vyznačující se spíše materialismem a sebestředností. Nedůvěru svého okolí pocítila respondentka T7: *„Překvapily mě jejich otázky, jestli za to něco dostávám. Když jsem řekla, že ne, tak mi to skoro ani nevěřili.“* Respondentka T4 pocítila dokonce i odsouzení její dobrovolnické činnosti: *„Kolegové to docela i odsuzují. Říkali mi, jestli to mám zapotřebí..... Jsou i reakce, že to určitě placený mám, že to dělám pro peníze, že oni moc dobře vědí, jak to je.“* Tento pohled lidí se vyznačuje tím, že se většinou nedokážou vcítit do osudů jiných a dle svého životního postoje poměřují životy ostatních. Tak těžko mohou pochopit, jak je to vůbec možné, že někdo dělá něco zadarmo, neboť sami by toho nebyli schopni. Možná odsuzují dobrovolnictví a myslí si tak, že utečou před svým špatným svědomím. Možná se vysmívají dobrovolníkům, protože oni sami jsou příliš slabí na to, aby něčeho takového byli schopni.

Kategorie 3: Reakce ze strany společnosti

Zjišťovala jsem, jak dobrovolníci vnímají sami sebe uvnitř české společnosti. Vnímání dobrovolníků je různorodé.

Někteří respondenti příliš neřeší, jak na ně společnost nahlíží a sami se cítí, jako důležitá část společnosti. To ilustruje výrok respondentky T3: *„Nějak se nad tím nezamýšlím. Je to o mém vnitřním přesvědčení..... dělám něco pro naši společnost, že jsem vlastně podstatná část té společnosti...“* To hovoří o pocitech lidí, kteří jsou si vědomi sami sebe. Vědí, co dělají a proč to dělají. Nečekají pocty od společnosti, jejich odměnou bývá dobrý pocit z vykonané činnosti a vědomí toho, že pomohli někomu v nouzi. Vědí, že je dobrovolnictví spíše na okraji zájmu společnosti, a proto se cítí nejlépe v komunitě lidí, kteří vnímají svět stejně nebo podobně jako oni.

To, že náhled společnosti je většinou pozitivní, je názor většiny respondentů, což nejlépe vystihuje výrok respondentky T5: *„...jako dobrovolník se v naší společnosti vlastně cítím celkem dobře, protože vidím, že je kolem mě spousta dobrých“*

pomáhajících lidí,...“ I když je názor většiny na společnost pozitivní, zaznívají i výhrady. Dost častou výhradou je vnímání toho, že ve společnosti je malá informovanost o dobrovolnictví, což vystihuje výrok respondentky T6: „*Tak určitě není informovanost a je i vytíženost té společnosti. Hodně lidí hodně pracují a nemají už prostor k tomu anebo si to myslí, že nemají prostor.*“ Toto je fakt, který se musí brát v potaz. Dnešní doba klade na lidi velké nároky a oni, aby uspěli a zabezpečili tak své rodiny, musí velkou část dne trávit v zaměstnání. Poté již nezbývá čas ani energie k dobrovolnictví. Zde by byla možnost pro naše seniory, aby vykonávali dobrovolnickou činnost, což se příliš neděje na rozdíl od aktivit seniorů v zemích Západní Evropy a v USA. Jedním z důvodů by mohlo být, že dnešní senioři žili svůj produktivní život za socialismu, kdy režim po nich vyžadoval akce, které byly jakoby dobrovolné. Přesto, kdo se jich nezúčastnil, měl velké problémy. Proto senioři mají k dobrovolnictví nedůvěru a spíše v nich převládá názor, že by se o lidi v nouzi měl postarat stát a zabezpečit i to, v čem se dnes angažují dobrovolníci.

Z mého výzkumného šetření dále vyplynulo, že jsou i respondenti, kteří se necítí uvnitř naší společnosti jako dobrovolníci příliš dobře. To dokresluje výrok respondentky P3: „*Domnívám se, že společnost nepovažuje činnost dobrovolníků za důležitou. V pozici dobrovolníka se vnímám jako nevýznamná součást společnosti.*“

Respondentka T8 se také necítí jako dobrovolník uvnitř naší společnosti příliš dobře: „*.....ale přijde mi, že dřív si lidi víc pomáhali, že byli lidi víc přátelský. Přijde mi, že to dneska vůbec neexistuje. Takže si myslím, že to dobrovolnictví ta naše společnost nebere.*“ Někteří respondenti se necítí dobře v naší společnosti. Necítí podporu ze strany státních institucí. Možná vnímají podvědomě, že nálada ve společnosti nepřeje dobrovolnickým aktivitám. Po roce 1989, kdy došlo v naší republice k obnovení demokracie, se zdálo, že společností prostupují ideály v lepší zítřky, založené na vzájemném porozumění a respektu mezi lidmi. Ale společnost vytvářejí jednotlivci a mnozí z nás se přiklonili ke společnosti konzumu a materialismu. V takové společnosti bude vždy dobrovolnictví na okraji zájmu. Čeká nás ještě dlouhá cesta ke změně.

Shrnutí dílčího cíle 3:

Z výsledků výzkumného šetření vyplynulo, že respondenti vnímají reakce blízké rodiny jako pozitivní, neboť většina blízkých shledává dobrovolnictví jako užitečnou a prospěšnou činnost, i když u některých rodin se vyskytly obavy z toho, jak to bude respondent zvládat. Reakce širšího okolí na dobrovolnictví by se daly rozdělit na tři skupiny odpovědí. První skupina obyvatel dobrovolníky uznává a přemýšlí i nad tím, jak se popřípadě zapojit. Druhá skupina obyvatel dobrovolníky také uznává, ale nezapojili by se z různých důvodů a třetí skupina nechápe dobrovolníky, že dělají něco pro druhého bez nároku na finanční ohodnocení.

Dále respondenti uvádějí, že společnost většinou vnímá dobrovolnickou činnost jako potřebnou a užitečnou s tím zjištěním, že kdyby byla větší informovanost o tom, co dobrovolnictví obnáší, bylo by vnímání společnosti pozitivnější a i více obyvatel by se zapojilo do této činnosti. Někteří respondenti uvedli, že se cítí společností nepochopeni a že cítí, že společnost je neuznává. Také vnímají určitou neochotu lidí pomáhat druhému v nouzi.

Závěr

Tématem mé bakalářské práce byla oblast dobrovolnictví se zaměřením na dobrovolnictví jako součásti sociální práce. Cílem celého textu bylo poukázat na důležitost dobrovolnictví právě v oblasti sociální práce. Dobrovolníci v sociální práci pomáhají profesionálním pracovníkům, kteří jsou mnohdy velice vytížení, neboť mají na starost velké množství klientů. Dobrovolníci z mého výzkumného šetření se věnují klientům v oblasti volnočasových aktivit a pomáhají jim tak alespoň na chvíli zapomenout na jejich nelehký úděl. Klienti jsou na tom psychicky lépe a tak může dojít i k zlepšení jejich zdravotního stavu. Tak dobrovolníci mohou pomoci k tomu, aby klienti nahlíželi na svůj život z lepší perspektivy.

Hlavním cílem mého výzkumného šetření bylo zjistit, jak dobrovolníci vnímají téma dobrovolnictví v kontextu motivace, výkonu dobrovolnické činnosti a reakcí okolí. Hlavní cíl je složen ze třech dílčích cílů. Dílčí cíl 1 zní: Zjistit, jak dobrovolníci vnímají svoji vlastní motivaci k dobrovolnické činnosti, dílčí cíl 2 zní: Zjistit, jak dobrovolníci vnímají výkon své dobrovolnické činnosti a dílčí cíl 3 zní: Zjistit, jak dobrovolníci vnímají reakce okolí na dobrovolnickou činnost. Abych dosáhla svého cíle, zvolila jsem jako strategii kvalitativní metodu výzkumu s využitím techniky polostrukturovaných rozhovorů a písemného dotazování.

Z mého výzkumného šetření vyplývá, že u většiny respondentů převládá motivace egoistická nebo také reciproční. To znamená, že člověk sleduje své vlastní zájmy, ale také chce být užitečný pro druhého. Respondenti uváděli jako osobní motiv nejčastěji to, že by jim dobrovolnictví mohlo pomoci k získání dobrého profesionálního uplatnění. Další motivací byla snaha navázat nové kontakty, získat nové přátele a získat zkušenost do života. U některých respondentů převládala motivace altruistická. To znamená, že tváří v tvář utrpení a bolesti, nevnímali svoje osobní potřeby, ale chtěli alespoň malým dílem přispět k tomu, aby trpícím lidem bylo lépe. Dalo by se to přiřadit k motivaci nerozvinuté, ve které je podstatné vědomí smysluplnosti dobrovolnické činnosti, důvěra v organizaci, u které dobrovolník pracuje a v neposlední řadě vědomí toho, že je dobrovolnictvím možno pomoci k šíření dobré myšlenky. Na základě výstupu z výzkumného šetření se ukázalo, že konvenční nebo také normativní motivace, která zdůrazňuje soulad žití člověka s normami, které jsou nastavené ve společnosti,

byla u respondentů zastoupena minimálně. Z výzkumů, které uvádím v teoretické části, vyplynulo, že je to proto, že naše společnost v době socialismu ustrnula, co se týká dobrovolnictví, ve svém vývoji a tak u nás zdaleka není samozřejmé jít pomáhat a udělat něco pro společnost, tak jako třeba v Západní Evropě nebo USA, kde je silná, nepřerušovaná tradice dobrovolnictví. Proto také převažuje motivace reciproční. Ojedinele lze z některých výroků usuzovat na spíše nevhodnou motivaci k dobrovolnictví, což je například pocity nudy, osamění nebo potřeba organizovat lidem život. Dobrovolníci by měli vnímat svoje pocity, aby nedošlo k poškození klienta. Zde se ukazuje důležitost supervize, kterou by měli dobrovolníci absolvovat. Většina respondentů uvedla, že přínosem dobrovolnictví pro jejich život, je pocit užitečnosti a potřebnosti. Pro respondenty jsou přínosem i nové podněty a zkušenosti, které získali. Mladší dobrovolníci vidí jednoznačně přínos dobrovolnictví pro své budoucí pracovní uplatnění. Dále z výzkumného šetření vyplynulo, že původní očekávání respondentů byla nejenže naplněna, ale v některých případech skutečnost dokonce předčila jejich očekávání, neboť někteří respondenti měli obavy, zda zvládnou komunikaci s klienty a ukázalo se, že jejich obavy byly bezpředmětné a že si se svými klienty velice dobře rozumí. Většina respondentů zůstala nebo zůstává u dobrovolnictví delší dobu, což souvisí se spokojeností s organizacemi, ve kterých působí. Respondenti ocenili vstřícnost a ochotu organizací přizpůsobit se jejich požadavkům a tak měli silnou motivaci k pokračování v dobrovolnictví. Dobrovolnická činnost dává respondentům pocit užitečnosti a smysluplnosti. Dobro, které vykonají, dostávají zpátky.

Dle výzkumného šetření většina respondentů uvádí, že byli spokojeni s přístupem organizací, které je vyslaly anebo přijaly k vlastnímu výkonu. Ojedinele se vyskytly připomínky k přístupu vysílající organizace a to, že organizace pouze respondentku „dohodila“ do přijímající organizace a dál už se o ni nezajímala. Také jen ojedinele se vyskytl názor, že respondentka čekala lepší přístup od přijímající organizace, protože zažila nezáměr ze strany pracovníků organizace. Činnosti, které respondenti s klienty provozovali, se lišily podle druhu zařízení, kde respondenti vykonávali dobrovolnickou činnost. Většina vykonávala dobrovolnickou činnost v zařízeních pro seniory, kde mezi hlavní činnosti patřilo čtení, rozhovory a procházky s klienty. Někteří respondenti vykonávali dobrovolnickou činnost v organizacích, které pomáhají dětem. Tam bylo hlavní náplní vymyslet dětem smysluplný, ale i zábavný

program. Celkově lze říci, že přístup klientů vnímají respondenti jako vstřícný. Činnosti, které se svými klienty respondenti provozovali, se staly povětšinou zdrojem radosti i poučení nejen pro klienty, ale i pro dobrovolníky samé. K otázce, co by se dalo změnit v současné legislativě, aby to dobrovolníkům usnadnilo jejich činnost, se většina respondentů neuměla vyjádřit. Většinou uváděli jako důvod, že nad tím nepřemýšleli a že berou v potaz podmínky k dobrovolnické činnosti, tak jak jim byly smlouvou předloženy. Ojediněle se vyskytl názor, že možná by bylo dobré, kdyby dobrovolníci měli větší pravomoc při výkonu své činnosti ovšem bez další konkretizace.

V oblasti reakce okolí na činnost dobrovolníků vyplynulo, že dobrovolníci vnímají ze strany blízké rodiny spíše podporu. Jestliže byly ze strany blízkých z počátku pochybnosti, tak ty byly odstraněny poté, co se blízcí seznámili s tím, jakou činnost dobrovolník vykonává. Reakce širšího okolí se dají zařadit do třech typů. První reakce byla, že lidé dobrovolnickou činnost obdivují a mají zájem se o dobrovolnictví dozvědět co nejvíce, popřípadě sami dobrovolnictví vykonávat. Druhá reakce od lidí byla ta, že sice dobrovolnictví také obdivují, ale sami by to dělat nechtěli a třetí reakce je nepochopení až odmítání od lidí, kteří upřednostňují život, kde hlavní roli hrají jiné, především materialistické zájmy. Výzkumným šetřením jsem zjistila, že většina dobrovolníků se cítí v naší společnosti celkem dobře, protože vědí, že mají okolo sebe dost lidí, kteří jsou ochotni pomoci člověku v nouzi. Ale u některých respondentů naopak převládá pocit, že jejich činnost není naší společností příliš preferována a že je dobrovolnictví spíše na okraji zájmu. Jedním z důvodů, dle dobrovolníků, je nedostatečná informovanost o dobrovolnictví, jak od organizací, které se dobrovolnictvím zabývají, tak i od institucí státu. Dle názoru většiny respondentů je dobrovolníků v sociální práci méně, než by bylo potřeba.

Na závěr bych chtěla uvést, že dobrovolnictví je opravdu pevnou součástí sociální práce v České republice. Stále je však co zlepšovat. Bylo by třeba, aby se zvýšila informovanost ze strany organizací i ze strany státních institucí o možnostech dobrovolnických aktivit. Je ostatně společným zájmem všech zúčastněných, aby dobrovolnictví v sociální práci fungovalo tak, aby se zvýšila kvalita poskytovaných služeb klientům. Dobrovolníci sami jsou lidé, kteří jsou si vědomi toho, že dělají záslužnou činnost.

Jako inspiraci pro další výzkumníky v oblasti dobrovolnictví mě v průběhu výzkumného šetření napadlo pár témat. Respondenti popsali problém a tím je nedostatečná informovanost o dobrovolnictví, tudíž by bylo zajímavé zjistit, jestli by vyšší angažovaností médií (tisk, televize, rozhlas, internet) nedošlo k navýšení zájmu o dobrovolnictví hlavně u seniorů, ale i u pracujících obyvatel.

Z mého výzkumného šetření vyplynulo, že informovanost o dobrovolnictví je větší u studentů, neboť pracovníci organizací, u nichž vykonávají dobrovolníci svou činnost, docházejí do škol a informují. Ale klienti v zařízeních pro seniory by jistě ocenili, kdyby dobrovolnickou činnost vykonávali i jejich vrstevníci. Jako další téma pro výzkum by bylo vhodné zjistit, jaké rozdíly nebo společné body ve vnímání dobrovolnictví existují mezi formálními a neformálními dobrovolníky. Bylo by to o úhlu pohledu na dobrovolnictví v kontextu lidí, kteří pomáhají neznámým klientům v organizacích a těch, kteří pomáhají pouze svým blízkým anebo známým ve své komunitě.

Aplikační cíl této bakalářské práce spočívá ve využití zjištěných poznatků pro organizace zabývající se dobrovolnictvím i pro dobrovolníky samé anebo tato práce může sloužit jako inspirace pro lidi, kteří přemýšlejí, zda se vydat na dráhu dobrovolníka. V neposlední řadě tato práce může dopomoci také mě, hlavně jako inspirace pro můj další život.

Do budoucna bude stoupat potřeba dobrovolníků v sociální práci, především kvůli stále vyššímu počtu seniorů, vyššímu věku dožití, ale i vyššímu počtu zanedbávaných dětí a multiproblémových rodin. Pro všechny klienty sociální práce bude jedině výhodou, bude-li se zvyšovat počet dobrovolníků a bude-li společnost zlepšovat podmínky pro jejich smysluplnou činnost. Cílem mé bakalářské práce bylo zviditelnit dobrovolnictví v sociální práci, neboť je to v současné době velice aktuální téma a v budoucnu bude potřebnost dobrovolnictví v sociální práci stále narůstat.

Seznam tabulek

Tabulka 1: Tabulka transformačních kroků (s. 45)

Seznam použité literatury:

- ADRA [on-line]. *Adra*, © 2014, [cit.2016-02-26] , Dostupné z <http://www.adra.cz/dobrovolnictvi/praha/dobrovolnictvi>
- BENEDÍKOVÁ, Luisa. Rukověť dobrovolníka pečujícího o seniora. *Hestia* [online].Praha: Hestia, o.s. 2012. [cit. 2015-10-30] Dostupné z <http://www.hest.cz/cs-CZ/dokumenty-ke-stazeni>
- DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele*. 3.vyd.dotisk. Praha: Karolinum, 2002. 374 s. ISBN 80-246-0139-7.
- DOBROVOLNIK [online]. *Dobrovolník*, ©2015 [cit. 2015-10-27] Dostupné z <http://www.dobrovolnik.cz/oblasti-dobrovolnictvi/vseobecna-deklarace-o-dobrovolnictvi/>
- FRANKL, Viktor, Emanuel. *Psychoterapie pro laiky*. 1.vyd. Brno: Cesta, 1998. 155 s. ISBN 80-85319-80-2.
- FRIČ, Pavol. Současné trendy dobrovolnictví a sociální práce. *Sociální práce, sociálna práca. Dobrovolnictví a sociální práce*. 2011. roč. 2011, č. 4, s. 8-9, ISSN 1213-6204.
- FRIČ, Pavol a kol. *Dárcovství a dobrovolnictví v České republice: (Výsledky výzkumu NROS a Agnes)*. 1.vyd, Praha: Agnes a NROS, 2001. 115 s. ISBN 80-902633-7-2.
- FRIČ, Pavol, POSPÍŠILOVÁ, Tereza a kol. *Vzorce a hodnoty dobrovolnictví v české společnosti na začátku 21. století*. 1.vyd. Praha: Agnes, 2010. 212 s. ISBN 978-80-903696-8-9.
- HAŠKOVCOVÁ, Helena. *Fenomén stáří*. 2.vyd.podstatně přeprac. a dopl. Praha: Havlíček Brain Team, 2010. 355 s. ISBN 978-80-87109-19-9.
- HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. 1.vyd. Praha: Portál, 2005. 408 s. ISBN 80-7367-040-2.
- HLOUŠEK, Jan, HLOUŠKOVÁ, Zuzana, HANUŠ, Pavel. *Management v nonprofitních organizacích*. 1.vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014. 134 s. ISBN 978-80-7435-468-7.
- JANEBOVÁ, Radka. *Teorie a metody sociální práce – reflexivní přístup*. 1.vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014. 120 s. ISBN 978-80-7435-374-1.

KOPŘIVA, Karel. *Lidský vztah jako součást profese*. 6.vyd. Praha: Portál, 2013. 152 s. ISBN 978-80-262-0528-9.

KŘÍŽOVÁ, Eva. Dobrovolníci v neziskových organizacích. In FRIČ, Pavol a kol. *Dárcovství a dobrovolnictví v České republice: (výsledky výzkumu NROS a Agnes)*. s.102-115, 1.vyd, Praha: Agnes a NROS, 2001. 115 s. ISBN 80-902633-7-2.

Materiál ke školení dobrovolníků. *Hestia* [online]. Frýdek-Místek Dobrovolnické centrum ADRA, 2007. [cit. 2015-10-27] Dostupné z <http://www.hest.cz/cs-CZ/dokumenty-ke-stazeni>

MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. 1.vyd. Praha: Portál, 2003. 288 s. ISBN 80-7178-549-0.

MATOUŠEK, Oldřich, KODYMOVÁ Pavla, KOLÁČKOVÁ, Jana. *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. 1.vyd. Praha: Portál, 2005. 352 s. ISBN 80-7367-002-X.

MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Metody a řízení sociální práce*. 1.vyd. Praha: Portál, 2003.384 s. ISBN 80-7178-548-2.

MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. 1.vyd. Praha: Grada Publishing, 2006. 332 s. ISBN 80-247-1362-4.

NAKONEČNÝ, Milan. *Motivace lidského chování*. 1.vyd. Praha: Academia, 1996. 272 s. ISBN 80-200-0592-7.

NAKONEČNÝ, Milan. *Sociální psychologie*. 2.vyd., rozš.a přeprac. Praha: Academia, 2009. ISBN 978-80-200-1679-9.

NOVOTNÁ, Věra, SCHIMMERLINGOVÁ, Věra. *Sociální práce její vývoj a metodické postupy*. 1.vyd. Praha: Karolinum, 1992. 128 s. ISBN 80-7066-483-5.

PŮLPÁNOVÁ, Ivana, MLČÁK, Zdeněk. Vybrané aspekty motivace k dobrovolnictví. In: SMUTEK, Martin., SEIBEL, Fridrich. W., TRUHLÁŘOVÁ, Zuzana., eds. *Rizika sociální práce*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2010. s. 272-278, ISBN 978-80-7435-086-3.

SMÉKAL, Vladimír. *Pozvání do psychologie osobnosti: člověk v zrcadle vědomí a jednání*. 1. vyd. Brno: Barrister & Principal, 2002. 512 s. ISBN 80-85947-80-3.

ŠIKLOVÁ, Jiřina. Sociální práce v našem státě od druhé světové války do současnosti. In MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Základy sociální práce*. s. 139-153, 1.vyd. Praha: Portál, 2001. 312 s. ISBN 80-7178-473-7.

ŠÍPOŠOVÁ, Iveta. Dobrovolnictvo – služba so srdcom. *Sociální práce, sociálna práca – Dobrovolnictví a sociální práce*. 2011. roč.11, č. 4, s. 20-21. ISSN 1213-6204.

ŠVARŤÍČEK, Roman., ŠEĐOVÁ, Klára a kol. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. 1.vyd. Praha:Portál, 2007. 384 s. ISBN 978-80-7367-313-0.

TOŠNER, Jiří. Průvodce dobrovolnictvím pro neziskové organizace. *Hestia* [on-line]. Praha: 2003. Hestia – Národní dobrovolnické centrum, s. 4-7. [cit. 2015-10-31] Dostupné z: <http://www.hestia.cz/cs-CZ/dokumenty-ke-stazeni>

TOŠNER, Jiří, SOZANSKÁ, Olga. *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*. 1.vyd. Praha: Portál, 2002. 152 s. ISBN 80-7178-514-8.

ÚLEHLA, Ivan. *Umění pomáhat: učebnice metod sociální praxe*. 2.vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2005. 128 s. ISBN 978-80--86429-36-6.

Zákon č. 198/2002 Sb. O dobrovolnické službě a o změně některých zákonů (zákon o dobrovolnické službě). Dostupné také z: <http://www.dobrovolnik.cz/mporadna/zakon-o-dobrovolnicke-sluzbe/>

Zákon č.108/ 2006 Sb. O sociálních službách, Dostupné z <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-108>

ZÁŠKODNÁ, Helena, MOJŽÍŠOVÁ, Adéla. Psychologické aspekty dobrovolnictví v kontextu sociální práce. *Sociální práce, sociálna práca – Dobrovolnictví a sociální práce*. 2011. roč. 11, č.4, s.62-68. ISSN 1213-6204.

Seznam příloh

Příloha 1 – Podpora k rozhovorům

Příloha 2 – Transkripce rozhovoru

Příloha 3 – Vzor smlouvy o dobrovolnické činnosti

Příloha 1 - Podpora k rozhovorům

Jak dobrovolníci vnímají svoji vlastní motivaci k dobrovolnické činnosti?

Jaká byla Vaše motivace pro rozhodnutí stát se dobrovolníkem?

V čem spatřujete přínos dobrovolnictví pro Váš život?

Splnila dobrovolnická činnost Vaše očekávání?

Jak dobrovolníci vnímají výkon své dobrovolnické činnosti?

Jakým způsobem jste se k dobrovolnictví dostal/a?

Jak jste spokojený/á s přístupem vysílající i přijímající organizace?

Jaké činnosti se svými klienty provozujete a jak na Vás reagují?

Je něco, co postrádáte v současné legislativě, co by Vám usnadnilo Vaši dobrovolnickou činnost?

Jak dobrovolníci vnímají reakce okolí na dobrovolnickou činnost?

Jak vnímáte reakce ze strany Vaší rodiny na zjištění, že jste se stal/a dobrovolníkem?

Jak vnímáte reakce na Vaše dobrovolnictví ze strany širšího okolí (v zaměstnání, u přátel, u vzdálených příbuzných, v sousedství)?

Jak se vnímáte jako dobrovolník uvnitř české společnosti?

Příloha 2 - Transkripce rozhovoru

Respondent T2

Jedná se o muže ve věku 52 let, má středoškolské vzdělání. V současné době je zaměstnán jako dělník, ale studuje kombinovaný obor v oblasti sociální práce na vysoké škole. Byl velice ochotný mi poskytnout rozhovor a sdělit tak své zážitky a názory ohledně dobrovolnictví. Upozornila jsem ho, že budu rozhovor nahrávat na nahrávací zařízení a poté přepisovat do počítače. Sdělila jsem mu také, že rozhovor bude anonymní.

Popis dobrovolnické činnosti - Dobrovolnictví se respondent se věnuje asi 15 let, tudíž s touto činností má bohaté zkušenosti a byl mi cenným zdrojem informací. Jako dobrovolník dochází do lůžkového zařízení pro seniory a to dle časových možností a dle pořádaných akcí.

„Jaká byla Tvoje motivace pro rozhodnutí stát se dobrovolníkem?“

„No, tak to je úplně jednoduchý. V domově důchodců jsem měl nemocnou babičku a já jsem tam za ní docházel skoro každé den nebo ob den. No a viděl jsem tam, jak tam ty lidi ležej, koukaj do stropu anebo postižený bez nohou na vozíčku, lidi co se špatně pohybovali. Ty lidi prostě celý den seděli na posteli, zažili jen, že jim přinesli jídlo a přebalování, prostě, jinak jen koukali do stropu. No, a když jsem tam chodil takhle často, tak jsem prostě pochopil, když to řeknu, jak to je, co to je za hrůzu, když se člověk probudí, kouká do stropu a čeká, až bude večer.“

„Takže, tehdy vzniklo to rozhodnutí?“

„Tak mě prostě tenkrát napadlo, jako co kdybych jako těm lidem mohl to, v uvozovkách, čekání něčím zpříjemnit. No, a protože já už dlouho hraju na kytaru, tak jsem se prostě nabídl, jestli bych tam jako mohl zahrát. Přinesl jsem tam kytaru, samozřejmě sestřičky jako řekly, ať přijdu, že to bude dobrý. No tak jsem tam přišel, zahrál, no a ono to mělo obrovské úspěch, protože když jsem tam přišel zanedlouho za babičkou znova, tak oni říkali, že o tom ty lidi si povídali třeba až čtrnáct dnů jako o tom hrani, že jo. Já jsem tam taky nejezdil každé tejdě, že jo. No tak pak jsme se domluvili, dali slovo slovo.“

„V čem spatřuješ přínos dobrovolnictví pro Tvůj život?“

„Mám dobrou vnitřní pocit z toho, co dělám, i když se v žádném případě nepovažuji za nějakého excelentního dobrovolníka. Připadám si jako normální člověk, kterej tam prostě dochází, a kdyby nebyla ta organizace, která mě teď oslovila, tak bych tam stejně docházel.“

„Splnila dobrovolnická činnost Tvoje původní očekávání?“

„Určitě. Já jsem chtěl druhému člověku pomoci nebo vyplnit jeho čas, který tam stráví, že jo. Já jsem to tam zažil na vlastní kůži, jak se říká, já tam chodil hodně často, když tam byla ještě babička a furt jsem s ní byl v kontaktu.“

„Jakým způsobem ses k dobrovolnictví dostal?“

„No, já jsem to dělal ze svého přesvědčení, protože když jsem viděl, jak tam ty lidi leží, já nechci říct, že se jim tam nevěnují, oni tam pro ně dělali programy, ale viděl jsem, že je tam spousta ještě času nevyužitýho. Všechno se tam děje v takovém velkém spěchu.“

„Takže, když jsi to tam viděl, tak jsi tam začal docházet?“

„No tak, pak jsem tam začal chodit takhle pravidelně. No a teprve po tolika letech jsem se dal přemluvit, tam je teď organizace dobrovolnická, která to zaštiťuje.“

„A jak dlouho jsi tam chodil jen tak?“

„Patnáct let.“

„Takže Ti to umožňovali, abys tam kdykoli chodil?“

„Přesně tak. A teď jsem vlastně registrovaný.“

„Teď ta smlouva je?“

„Teď ta smlouva je, protože mě i řekli, že jsem teda pojištěný.“

„A máš ve smlouvě, o jakého klienta se budeš starat?“

„No, my tam máme ještě jednu paní, kterou jsem tam potkal před patnácti lety, byla to vlastně mladá žena, kterou její manžel bil tak, že to pak dopadlo tak, že zůstala na vozíku celá zkroucená a my tam vlastně celou tu dobu za ní docházíme s manželkou a bavíme se s ní a teď se nám podařilo, že nám jí napsali jako dobrovolníci, že jí máme na starosti.“

„A to vám uvedli do smlouvy o dobrovolnictví?“

„To jsme dohodli s tou sociální pracovnící, že nám jí napíše jako na starost, že budeme dojíždět za ní. A teď se s manželkou budou dohadovat, že si vezme ještě klienta, kterej se může pohybovat, protože moje manželka je taky jako na invalidce a ona nemůže ty lidi tahat.“

„Takže někoho, aby chodil sám.“

„Přesně tak.“

„Jak jsi spokojený s přístupem vysílající a přijímající organizace?“

„Jsem spokojen s vysílající organizací, teď tam přišla nová paní a s ní si velice dobře rozumíme, jak manželka tak já, je komunikativní, když je nějaká akce, tak nás kontaktuje a ptá se, jestli máme čas. A když řeknu, já nemůžu, tak řekne, že to nevadí, že se domluvíme na jiném termínu atak. Zařizují spousta věcí, jako, mě se s nima spolupracuje dobře.“

„A co přijímající organizace?“

„V přijímající organizaci jsem jako doma, tam mě znají spoustu let a s jejich přístupem jsem spokojen. Tam mi sociální pracovnice vyšly a vycházejí vstříc. Já jsem se tam setkal se vším kladným. Tak samozřejmě personál je různej. Za tu dobu, co tam chodím, jsem poznal lidi, který taky dávají mín. Někdo to opravdu bere jenom jako zaměstnání, někdo dává těm lidem víc ze sebe, i po lidský stránce.“

„A proběhlo školení u vysílající organizace?“

„Jo, školení jsem měl, tam mi všechno říkali. Já jsem prošel i školením v tom domově už předtím.“

„Jaké činnosti se svými klienty provozuješ a jak na Tebe reagují?“

„No, jak už jsem říkal, že jim hraju na kytaru a oni si to oblíbili, tak jsem pro ně začal dělat zábavný odpoledne, že mi vlastně ty ležící a nemohoucí lidi přivezli na denní místnost, tam jsme prostě dělali tyhlety zábavný odpoledne a tam se to krásně takhle ujalo jo a já jsem tu zábavu začal dělat.“

„A jak často asi tak?“

„Takhle, když bylo teplo, tak jsem kytaru sebou mohl nosit furt. Někdy se stalo, že jsem třeba jednou za čtrnáct dnů prostě zahrál, no a třeba jsem hrál, ona je tam ještě jedna malá místnost, tak nechali otevřený pokoje, tak poslouchali. Anebo vůbec ty lidi, co nemohli chodit, tak měli požadavek, že by si chtěli mě chvilku poslechnout, tak jsem chodil na jiný pokoj k nim.“

„Takže jsi hrál i zpíval?“

„Zpíval tak no a ještě další zajímavost, že jsem do tý doby hrál jenom country, ale lidi si chtěli zpívat lidovky a tak jsem poprvé začal hrát podle sluchu lidovky a k tomu jsem ještě přidal takovej buben a k tomu jsem si namontoval tamburinu, takže mě ještě

doprovázej tyhle nástroje. A dokonce to mělo takovej dopad, že jsem tam hrál na svatbě jednomu zaměstnanci. “

„A chodíš tedy spolu s manželkou?“

„No, zapojil jsem do toho mojí manželku, která se sólo věnuje jako lidem na popovídání, četbu literatury a takovýhle a teď tam spolu docházíme a taky nás zvou třeba na větší akce, když už nechodím na patro, ale třeba svezou ze všech pater lidí. Já jsem byl teď pozvaný na akci, tak jsem čekal, že tam bude třeba třicet čtyřicet lidí a ono jich tam bylo sto, že jo. Nebo kolem stovky. “

„Takže, když je nějaká akce, tak se Ti ozvou?“

„Oni mě kontaktují, mají na mě kontakt, takže třeba na oddělení s lidmi, kde je ten alzheimer, tak na tom oddělení dělají třeba pro lidi, který maj narozeniny, oslavu, takže tam docházím a hraju jim. Domlouvali jsme se, protože jak dělám tu školu, tak se tam někdy vůbec nedostanu, ale když mám volno, tak když nekontaktují mě, tak já kontaktuju je. “

„A jak jsou spokojeni klienti?“

„Jsou spokojeni, ale i personál je nadšenej a nejlepší je, když člověk hraje a vidí, jak se lidi začínají usmívat, mají blažený výraz, to je to nejhezčí, co tam jako je. Zpívaj se mnou a pak člověk skončí a ptaj se, kdy přijdu zase. “

„A máš zážitky i jiného typu?“

„Za hodně lidma nechodí návštěvy. My, když jsme se věnovali někomu, tak to druhým vadilo. My jsme měli třeba dohodu na paní, co se nehejbala, tak jsme se jí začli věnovat a vedle paní, hned tak se se mnou budete bavit taky, budete se mi věnovat? My říkáme, jo budeme, my jenom promluvíme teďka s tady tou paní, co jsme jí dostali na starost a následovalo to, že ona šla, zapla televizi na plný pecky a tak jsme si nemohli s tou paní povídat. “

„Takže paní žárlila?“

„Žárlila a chtěla nás pro sebe. “

„Je něco, co postrádáš v současné legislativě, co by Ti usnadnilo Tvoji dobrovolnickou činnost?“

„To moc nedokážu posoudit, já jsem tam chodil léta bez jakýkoliv smlouvy a žádný problémy jsem s tím neměl, oni jsou na mě hodní, nemyslím si, že by mě něco jako dobrovolníkovi chybělo. “

„Jak vnímáš reakce ze strany Vaší rodiny na zjištění, že jsi se stal dobrovolníkem?“

„Všichni reagují jediné pozitivně. Tam nemám žádný problém a navíc, jak jsem už říkal, chodíme tam spolu s manželkou, takže to hovoří za vše.“

„Jak vnímáš reakce na Vaše dobrovolnictví ze strany širšího okolí?“

„Já můžu říct jen jedno. Pro mě ty rozumný lidi, kterých je třeba devadesát procent, tak každé říká, že mě fandí, že to obdivuje, že to dělám ve svém volném čase a že by to druhý neudělal. Na druhou stranu jsem se setkal s lidma, který mě maj za blázna, že prostě to jako nechápou, že prostě dokážu takhle mrhat svým časem, který můžu efektivně využít pro nějakou činnost, na který bych vydělal já. Když totiž docházím do domova důchodců na to hraní, tak já si ještě беру v práci volno a pak si to musím nadělávat.“

„Takže ještě navíc si musíš ty hodiny napracovat?“

„Protože oni tam mají akce ode dvou hodin a já dělám dyl. Já bych se tam nedostal, takže ještě vlastně nadělávám tyhle věci.No jsou lidi, který to neuměj pochopit a já je lituju. Protože oni se můžou dostat do tý samý situace, co jsou ty lidi tam.“

„Jak se vnímáš jako dobrovolník uvnitř české společnosti?“

„Mě to připadá, že by jich mohlo bejt víc. Je nás jich tam hrstka no a starejch lidí přibývá, jako si myslím, že by mohlo bejt ještě víc těch dobrovolníků, aby aspoň zaměstnali ty lidi, hlavně jejich mozek. Aby tam třeba neseděli celý dny u okna a nekoukali ven. Ona společnost není zlá, ted' tam máme nové dobrovolníky a já si s nima strašně rozumím. Ted' přišel novej dobrovolník, je to mladej člověk a mě přijde, že by se úplně rozdal. Je tady spousta lidí, který pomáhaj a spousta lidí, který to schvalují, ale nemaj na to čas. No a pak jsou lidi, který koukaj na druhou stranu, když je někdo požádá o pomoc. Je to různorodý.“

„A myslíš si, že je informovanost o dobrovolnictví ve společnosti?“

„No si myslím, že informovanost je, ale ne zas tak dostatečná.“

„Děkuji moc za rozhovor.“

Vzor smlouvy o výkonu dlouhodobé dobrovolnické služby v ČR

(dle www.mvcr.cz)

Smlouva o výkonu dlouhodobé dobrovolnické služby

(uzavřená dle § 5 zákona č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě a o změně některých zákonů)

Článek I.

Smluvní strany

1) **Název, sídlo, IČ, zastoupená**

(dále jen „vysílající organizace“)

kontaktní osoba: jméno a příjmení, tel. číslo, e-mail, fax

2) **Jméno, příjmení, trvale bytem, rodné číslo**

(pouze u osob mladších 18 let) zastoupený zákonným zástupcem (opatrovníkem):

jméno, příjmení, trvale bytem, rodné číslo

(dále jen „dobrovolník“)

kontaktní údaje: adresa pro doručování, tel. číslo, e-mail

Článek II.

Předmět smlouvy

Předmětem smlouvy je závazek vysílající organizace umožnit dobrovolníkovi za níže stanovených podmínek výkon dobrovolnické služby pro potřebu přijímající organizace **(možno uvést název)** na straně jedné a závazek dobrovolníka vykonávat dobrovolnickou službu svědomitě, pečlivě a bez nároku

na odměnu na straně druhé. **(Jestliže bude vysílající organizace totožná s přijímající, nahradí se slovní spojení „pro potřebu přijímající organizace“ slovy „pro její vlastní potřebu“.)**

Článek III.

Podmínky pro účast v dobrovolnické službě

- 3.1 **Dobrovolník bude vykonávat dobrovolnickou službu od do** *(Zde bude vymezen časový úsek, na který dobrovolník a vysílající organizace uzavírají smlouvu – tzv. „platnost smlouvy“.)*
- 3.2 **Místem výkonu dobrovolnické služby je**
- 3.3 **Dobrovolník bude pověřen následujícími činnostmi:** *(následuje popis dobrovolnické služby).*
- 3.4 **Dobrovolník bude / nebude po dobu výkonu dobrovolnické činnosti** *(bezplatně - na náklady vysílající - přijímající organizace – kolik os/den)* **ubytován** *(kde).*
- 3.5 **Dobrovolníkovi bude / nebude po dobu výkonu dobrovolnické činnosti poskytnuto stravování** *(bezplatně – na náklady přijímající nebo vysílající organizace, kolik os/den, kde).*
- 3.6 **Dobrovolník se zavazuje k účasti na předvstupní přípravě organizované vysílající organizací a vysílající organizace se zavazuje tuto přípravu dobrovolníkovi poskytnout včetně informování dobrovolníka o možných rizicích spojených s výkonem dobrovolnické služby, která by mohla ohrozit jeho život nebo zdraví.**
- 3.7 **Dobrovolník se zavazuje vrátit poměrnou část výdajů vynaložených vysílací organizací pro případ ukončení výkonu dobrovolnické služby z jeho strany z jiných než zřetele hodných důvodů.**
- 3.8 **Smluvní strany se dohodly v následujících otázkách takto:**
 - **náhrada výdajů spojených s nezbytnou přípravou k účasti dobrovolníka na programu nebo projektu**: *(zde bude ujednání mezi dobrovolníkem a vysílající organizací o uhrazení výdajů na přípravu dobrovolníka. Např. „vysílající*

organizace uhradí veškeré výdaje spojené s nezbytnou přípravou dobrovolníka“.);

- **kapesné ke krytí běžných výdajů na místě působení:** *(bude / nebude poskytnuto, v jaké výši, případně další podmínky jeho poskytnutí);*
- **poskytnutí pracovních prostředků a osobních ochranných pracovních prostředků:** *(budou / nebudou poskytnuty, jaké, za jakých podmínek);*
- **rozsah pracovní doby:** *(konkrétní vymezení pracovní doby, např. 2 hodiny týdně, každý den od 18 do 20 hod. apod.; upozorňujeme na nutnost souladu se zákoníkem práce.);*
- **rozsah doby odpočinku:** *(upozorňujeme na nutnost souladu se zákoníkem práce.);*
- **podmínky pro udělení dovolené:**
- **důvody, za kterých lze výkon dobrovolnické činnosti předčasně ukončit:**

3.9 Dobrovolník podá přihlášku k účasti na důchodovém pojištění a vysílající organizace se zavazuje platit za něho pojištění na důchodové pojištění ve smyslu § 5 odst. 3 zákona o dobrovolnické službě.

Článek IV.

Závěrečná ustanovení

- 4.1** Nedílnou součástí této smlouvy tvoří výpis z evidence Rejstříku trestů, potvrzení o zdravotním stavu dobrovolníka, obojí ne starší než 3 měsíců, potvrzení o seznámení s prevencí infekčních nemocí (vyžadují-li to podmínky území kde bude dobrovolník působit), písemné prohlášení dobrovolníka, že v době uzavření smlouvy není proti němu vedeno trestní řízení, popř. kopie smlouvy mezi vysílající a přijímací organizací.
- 4.2** (týká se dobrovolníků mladších 18 let) ***Zákonný zástupce dobrovolníka (opatrovník) tímto dává souhlas k výkonu dobrovolnické činnosti ve smyslu § 7 odst. 4 zákona č.198/2002 Sb., a to za podmínek stanovených touto smlouvou a zákonem o dobrovolnické službě.***
- 4.3** Vysílající organizace prohlašuje, že uzavřela pojistnou smlouvu kryjící odpovědnost na majetku nebo zdraví, kterou dobrovolník při výkonu dobrovolnické činnosti způsobí z nedbalosti sám nebo mu bude při výkonu dobrovolnické služby způsobena.
- 4.4** V otázkách touto smlouvou výslovně neupravených se strany řídí příslušnými ustanoveními zákona č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě, popř. zákonem č. 89/2012 Sb. (občanský zákoník) v platném znění.
- 4.5** Veškeré změny a dodatky k této smlouvě vyžadují písemnou formu.
- 4.6** Smluvní strany prohlašují, že tuto smlouvu uzavřely svobodně a vážně a na důkaz toho připojují vlastnoruční podpisy.

V dne

.....
dobrovolník	za vysílající organizaci (jméno osoby oprávněné jednat a podepisovat za organizaci)